

การศึกษาค้นคว้าอิสระ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

Related Factors to Informal Loan of Members of Savings and Credit Cooperative of
BMTA Limited

นางเป็ทมา ถดินจันทร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2561

การศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

Related Factors to Informal Loan of Members of Savings and Credit Cooperative of
BMTA Limited

โดย

นางปีتما กลิ่นจันทร์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)

พ.ศ. 2561

ปีพ.ศ. ๒๕๖๑ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)
สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
รังสรรค์ ปิติปัญญา, Ph.D. 79 หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ คือ สมาชิกสหกรณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จำนวน 382 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการเป็นหนี้ในระบบเกิดจากการที่ครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์ฯ มีรายจ่ายจำเป็นหลายด้าน รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ต้องรับผิดชอบภาระดูแลครอบครัวเพียงคนเดียว และจากการวิเคราะห์แบบจำลองสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ สถานภาพสมรส และอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ในระบบของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญ

เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ควรจัดทำโดยแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและส่งเสริมอาชีพรอง ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย และเพิ่มรายได้ของสมาชิก อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าว ควรแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มๆ ตามสภาพการสมรส และอายุ

ลายมือชื่อนิติดี

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

17 / ๑๑ / ๖1

Pattama Klinjan 2018 : Related Factors to Informal Loan of Members of Savings and Credit Cooperative of BMTA Limited. Master of Arts (Cooperative Economics) Major Field: Cooperative Economics, Department of Cooperative. Independent Study Advisor: Assistant Professor Rangsan Pitipunya, Ph.D. 79 Pages.

The purposes of this research aimed to study the causes and factors relating to informal loan of members of Savings and Credit Cooperative of BMTA Limited, and for suggestions the guidance to resolve the informal loan of members.

The sample size used in this research composed of 382 members of Savings and Credit Cooperative of BMTA Limited. The data collected by questionnaires. The statistical tools used for data analysis were percentage, mean and multiple regression analysis.

The research indicated that the causes of informal loan arising from the members of Savings and Credit Cooperative of BMTA Limited had high expenditure in each month, the revenue too low was not enough for expenditure of family. And some member have to respond the whole family expenses. Model analysis demonstrates that the marital status and age were the related factors to informal loan of members of Savings and Credit Cooperative of BMTA Limited at the .05 level of significance.

To take care the informal loan problems, the cooperative should set up on informal loan problem solving project which include the reduction of expenditure and increase income through the promotion of secondary job.

Pattama Klinjan / Rangsan Pitipunya / 17 / July / 2018
Student's signature   Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเนื่องจากได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลและความกรุณาจาก ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา ประธานกรรมการที่ปรึกษา การศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวทางในการทำการศึกษารั้งนี้ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ยิ่งจนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงและขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ทำให้ผู้เขียนสามารถนำความรู้มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ออกมาเป็นการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้

ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจในการศึกษาและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด ประโยชน์อันใดที่การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้พึงมีขอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ หากมีข้อบกพร่องหรือมีความผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ปีทมา กลิ่นจันทร์

กรกฎาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
แนวคิดและทฤษฎีเรื่องหนี้นอกระบบ	5
ความหมายทั่วไปของหนี้และหนี้นอกระบบ	6
ความหมายของหนี้นอกระบบ	7
ความหมายของเจ้าหนี้นอกระบบ	9
องค์ประกอบของหนี้นอกระบบ	9
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหนี้นอกระบบ	11
แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	13
ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางแก้ไขโดยภาครัฐ	15
รูปแบบและประเภทของหนี้นอกระบบ	16
สถานการณ์หนี้นอกระบบในปัจจุบัน	18
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสหกรณ์	23
หลักการสหกรณ์	24
อุดมการณ์สหกรณ์	26
ความหมายสหกรณ์ออมทรัพย์	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร(ต่อ)	
วัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์	27
ลักษณะการให้เงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์	28
ปรัชญาสหกรณ์ออมทรัพย์	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
สมมุติฐานในการวิจัย	38
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์	43
ลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิก	46
ลักษณะการเป็นหนี้ของสมาชิก	47
ลักษณะการชำระคืนหนี้ของสมาชิก	48
ผลการทดสอบสมมุติฐาน	53
สาเหตุที่ทำให้เป็นหนี้นอกระบบ	56
แนวทางในการแก้ไขหนี้นอกระบบ	58
สหกรณ์มีส่วนในการแก้ไขหนี้นอกระบบได้หรือไม่	59
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	61
ข้อเสนอแนะ	66
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	67

3)

หน้า

เอกสารอ้างอิง

70

ภาคผนวก

73

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของปัจจัยข้อมูลทั่วไปของสมาชิก	44
2	จำนวนและร้อยละของสมาชิก จำแนกตามลักษณะสำคัญของสมาชิก	47
3	จำนวนและร้อยละของสมาชิก จำแนกตามการเป็นหนี้	48
4	จำนวนและร้อยละของสมาชิกจำแนกตามประเภทหนี้	48
5	จำนวนและร้อยละของสมาชิก จำแนกตามลักษณะของการชำระคืน	49
6	จำนวนและร้อยละของการเป็นหนี้และการค้าประกันภาระหนี้สมาชิก	49
7	จำนวนและร้อยละภาระหนี้ของสมาชิก	50
8	จำนวนและร้อยละของวัตถุประสงค์ของการกู้เงินนอกระบบ	51
9	จำนวนและร้อยละของแหล่งเงินกู้นอกระบบ จำแนกตามแหล่งเงินกู้	52
10	จำนวนและร้อยละของสาเหตุสำคัญที่เลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ	53
11	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน	54
12	สาเหตุสำคัญที่ทำให้เป็นหนี้นอกระบบ	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	แนวทางในการแก้ปัญหานี้นอกระบบของสมาชิก	58
14	ความคิดเห็นของสมาชิก “สหกรณ์แก้ปัญหานี้นอกระบบได้”	59
15	ความคิดเห็นของสมาชิก “สหกรณ์แก้ปัญหานี้นอกระบบไม่ได้”	60

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ปัญหาด้านรายได้และหนี้สินในปัจจุบัน	19
2	ความคิดเห็นของประชาชนฐานรากต่อรายได้และค่าใช้จ่าย	20
3	วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ของประชาชนฐานราก	21
4	กรอบแนวคิดในการตัดสินใจ	37

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สหกรณ์เป็นสถาบันการเงินอีกแห่งหนึ่งที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ และเป็นองค์กรธุรกิจแบบหนึ่งที่กำลังดำเนินการอยู่ในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยปัญหานี้ นอกกรอบเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่ต้องได้รับการเยียวยา ซึ่งเป็นเรื่องของรายได้ที่ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (สอ.ขสมก.) เป็นสถาบันการเงินอีกแห่งหนึ่งที่สามารถเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ทั้งนี้พบมีทั้งนี้ในระบบ และนอกระบบที่เป็นปัญหามาโดยตลอดของสมาชิก สหกรณ์ที่เป็นพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการบริหารงานแบ่งออกเป็นเขตการเดินรถต่างๆ ได้แก่ (1) เขตการเดินรถที่ 1 ที่อยู่ 113 ถ.พหลโยธิน บางเขน กรุงเทพมหานคร (2) เขตการเดินรถที่ 2 ที่อยู่ 8/192-198 ซอยสวนสยาม 9 แขวง/เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร (3) เขตการเดินรถที่ 3 ที่อยู่ 100 ม.8 ต.บางแก้ว อ. บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540 (4) เขตการเดินรถที่ 4 ที่อยู่ 148 ถ.สุนทรโกษา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110 (5) เขตการเดินรถที่ 5 ที่อยู่ 66/19 ถ.พระรามที่ 2 ซอย 94 แขวงสามเต่า บางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150 (6) เขตการเดินรถที่ 6 ที่อยู่ 51 ม.2 ตำบลไร่จิง อำเภอสามพราน จ. นครปฐม 73210 (7) เขตการเดินรถที่ 7 ที่อยู่ 82/3 ซอยท่าอิฐ ต. บางรักน้อย อ.เมือง จนนทบุรี 11000 (8) เขตการเดินรถที่ 8 ที่อยู่ 185/191 แขวง/เขต คันนายาว กรุงเทพมหานคร และสำนักงานใหญ่ ที่อยู่ 131 ถ.เทียมร่วมมิตร ห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

ประชากรส่วนใหญ่ในสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ประกอบด้วย สมาชิกที่เป็นพนักงานข.ส.ม.ก. เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และลูกจ้างประจำ ในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มีสหกรณ์ทั้งหมดจำนวน 6 สหกรณ์ ดังนี้ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (05) 2) สหกรณ์ออมทรัพย์ผู้ปฏิบัติ (15) 3) สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานรถเมล์ (27) 4) สหกรณ์ออมทรัพย์ร่มเกล้า (07) 5) สหกรณ์ออมทรัพย์รถเมล์ (06) และ 6) สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานเดินรถโดยสาร (11) เรียงตามลำดับการหักเงิน นอกจากนี้แต่ละเขตมีกองทุนสวัสดิการพนักงาน พนักงานสามารถกู้เงินกองทุนสวัสดิการพนักงานได้ และมีระบบการกู้ยืมและการหักชำระเช่นเดียวกับสหกรณ์ โดยที่

พนักงานสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทุกสภรณ์และกู้เงินได้โดยอิสระ ทำให้เป็นหนี้ซ้ำซ้อน ทุกสภรณ์มีระบบการหักเงิน ณ ที่จ่ายผ่านระบบการหักเงินเดือนของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในวันที่ 27 ของทุกเดือน สมาชิกจะถูกหักเงินในระบบจนแทบไม่มีเงินเหลือรับในแต่ละเดือน ด้วยสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นแต่รายได้คงที่ จึงทำให้มีหนี้เพิ่มขึ้น เป็นเรื่องง่ายในการตัดสินใจกู้เงินจากนายทุนภายนอกซึ่งเป็นเงินกู้นอกระบบ คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ไม่ต้องใช้บุคคลค้ำประกัน ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ได้รับเงินสดทันที มีนายทุนบางรายที่ดองนำบัตรเอทีเอ็มที่เป็นบัญชีเงินเดือนเป็นหลักประกัน สร้างความเดือดร้อนให้ผู้กู้ ปัญหาหนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้พนักงานลาออกจากการเป็นพนักงานเนื่องจากแบกรับภาระหนี้สินไม่ไหว ทุกสิ้นเดือนต้องชำระหนี้หลายด้านและอัตราดอกเบี้ยที่สูง รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัว ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตตกต่ำ ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จึงศึกษาปัญหาที่แท้จริงในการกู้เงินนอกระบบว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลให้เกิดการกู้ในลักษณะนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบของสมาชิก เพื่อเป็นความรู้ในการกำหนดแนวทางและหาวิธีแก้ไขปัญหานำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่สมาชิก รวมถึงเป็นแนวทางในการปรับปรุงสหกรณ์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกันได้ด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกู้เงินในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

1. ขอบเขตประชากร ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
2. ขอบเขตเนื้อหา ดังนี้
  - ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร
  - ศึกษาสถานทางการเงิน ได้แก่ รายได้ รายจ่าย รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว
  - ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบ
3. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
4. ขอบเขตเวลา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของปี 2559

นิยามศัพท์

หนี้อกระบบ หมายถึง การกู้หนี้ทั้งในรูปของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้ยืมสินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมและมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการแก้ปัญหาการดำรงชีวิตและฐานะทางการเงินของแต่ละคน ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยการส่งเสริมการออมทรัพย์ร่วมกันและให้เงินกู้แก่กันและกัน

สมาชิก หมายถึง สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีเนื้อหาของการศึกษาประกอบด้วย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนี้นอกระบบ
2. ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสหกรณ์และสหกรณ์ออมทรัพย์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเรื่องหนี้นอกระบบ

คำว่า “หนี้นอกระบบ” เป็นคำที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่มี ลักษณะเฉพาะบางประการซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไปนี้ จากการสืบค้นพบว่า “หนี้นอกระบบ” มาจากภาษาอังกฤษว่า “loan sharking” หรือ “usury”

Loan หมายถึง การให้ยืม การให้กู้ สิ่งที่ให้ยืม เงินที่ให้กู้ ส่วน sharking หมายถึง ฉลอม หลอกหลวง หลอกต้ม โกงเงิน กลืนอย่างตะกละ ใช้ชีวิตอย่างคนละโมภ ดังนั้น loan sharking จึงหมายถึง การปล่อยเงินกู้โดยคิดดอกเบี้ยสูงมาก และมีนัยของการให้กู้ ให้ยืมเงินในลักษณะหลอกหลวง ฉ้อฉล หรือคดโกงอีกด้วย

ส่วน Usury หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่สูงผิดปกติ การให้กู้เงินในดอกเบี้ยที่สูงผิดปกติ หรือ การให้กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยสูงมาก มีความหมายทำนองเดียวกับ exploitation คือ การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว การหากำไร

ความหมายทั่วไปของ “หนี้และหนี้นอกระบบ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายว่า “หนี้” หมายถึง เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่จะต้องใช้ให้มีสิทธิแก่อีกผู้หนึ่ง หรือนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

จรรยา ภัทรธีรานันท์ (2546: 4) ให้ความหมายว่า “หนี้” หมายถึง ความเชื่อและความไว้วางใจระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้ลูกหนี้กู้ยืมโดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไข และเงื่อนไขเวลา การชำระหนี้สินในอนาคต

Oxford English Dictionary (2012 : online) ให้ความหมายว่า “Usury” หมายถึง หนี้ที่เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเกินกำหนด ซึ่งคำนี้ใช้ในทางกฎหมาย คือการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด และในทางศีลธรรม คือการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดถือว่าเป็นบาป

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีคำว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ” ขึ้น จึงมีผู้ให้ความหมายคำนี้ไว้แตกต่างกัน ตามมุมมองของตน แต่มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ

ความหมายของ “หนี้นอกระบบ” ในมุมมองภาครัฐ

ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม (2554: 6) ให้ความหมายว่า “หนี้นอกระบบ” หมายถึง หนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ 15 ต่อปี) หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) โดยเจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหนี้ที่กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับสิ่งของหรือวัตถุว่าผู้ใดมีไว้เป็นความผิด เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนันหรือหนี้ที่เกิดจากยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

กลุ่มป้องปรามการเงินนอกระบบ กระทรวงการคลัง (2555) ให้ความหมายว่า “หนี้นอกระบบ” คือ หนี้ที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่สามารถทำการขอกู้เงินจากสถาบันการเงินหรือธนาคารได้ เนื่องจากมีปัญหาวางประการหรือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน จึงต้องเปลี่ยนไปใช้บริการหนี้นอกระบบ โดยเจ้าหนี้มักจะมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนด

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (2554: 6-7) ให้ความหมายว่า “หนี้นอกระบบ” เป็นแหล่งการเงินที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นและสภาพแวดล้อมไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ ไม่มีการติดตามและควบคุมจากทางราชการ เนื่องจากเงื่อนไขในการกู้และข้อตกลงต่างๆ ขึ้นอยู่กับความพอใจระหว่างผู้ขอกู้และผู้ให้กู้ลักษณะที่เด่นชัดคือ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันและอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าสถาบันการเงินหรือสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดโดยอาจเป็นการคิดดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้ารวมเข้ากับเงินต้น แต่เขียนในสัญญาไม่ตรงกับเงินที่ลูกหนี้ได้รับ ตัวอย่างเช่น กู้ยืมเงินและลูกหนี้ได้รับไป 20,000.-บาท แต่มีการระบุในสัญญา 30,000.-บาท และยังมี การคิดดอกเบี้ยอีกจาก 30,000.-บาท สามารถพบได้ตามโฆษณาเงินด่วนต่างๆ ไม่ว่าจะบนสิ่งพิมพ์ หรือป้ายประกาศที่ติดในที่สาธารณะต่างๆ หรือจะเป็นการให้กู้ยืมเงินในชุมชน อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือผู้ที่กว้างขวางในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆซึ่งมีการเรียกดอกเบี้ยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยบุคคลที่ทำให้สินเชื่อในลักษณะนี้เรียกว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547: 8) กล่าวไว้ว่า “หนี้นอกระบบ” ถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจนอกระบบ โดยให้คำนิยามของคำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” หมายความว่า การประกอบอาชีพและธุรกิจในภาคการผลิตสินค้าและบริการที่สร้างงาน สร้างรายได้ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐ เป็นหน่วยธุรกิจขนาดเล็กของชุมชน ธุรกิจที่ผู้ทำงานเป็นเจ้าของที่อาจมีลูกจ้างหรือใช้แรงงานในครอบครัว โดยมีทั้งที่ดำเนินการโดยถูกกฎหมายและหลีกเลี่ยงกฎหมายหรือไม่มีกฎหมายกำกับ ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว “หนี้นอกระบบ” เป็นหนี้ที่เกิดจากการให้กู้ยืมเงินซึ่งผู้ให้กู้เป็นประชาชนทั่วไป โดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด และไม่เสียภาษีให้รัฐ

ความหมายของ “หนี้นอกระบบ” ในมุมมองภาคเอกชนและนักวิชาการ

ชูชาติ คงครองธรรม (2552) ให้ความหมายว่า “หนี้นอกระบบ” คือ หนี้เงินที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด คือร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน โดยที่เจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เจ้าหนี้นอกระบบบางรายอาจใช้วิธีการต่างๆ ในการติดตามทวงหนี้ เพื่อกดดันลูกหนี้หรือให้ได้รับความอับอาย เกิดความกลัว ข่มขู่ อาจถึงขั้นประทุษร้ายต่อร่างกายและทรัพย์สิน

นภคล ปกรณ์นิมิตติ (2554) ให้ความหมายว่า “หนี้นอกระบบ” คือ หนี้นอกของภาคประชาชนที่กู้ยืมเงินกันเอง โดยไม่ผ่านระบบสถาบันการเงิน ซึ่งในระบบสถาบันการเงินมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 654 ว่าห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี

คำริ เฉลิมวงศ์ (2548) กล่าวว่า หนี้นอกระบบคือ (1) หนี้ที่ลูกหนี้ได้รับเงินต้นที่กู้มาน้อยกว่าจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญากู้ หรือ (2) หนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยสูงกว่าในอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้คือ ร้อยละ 15 ต่อปี หรือ 1.25 บาทต่อเดือน

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา (2547: 27) กล่าวไว้ว่า ลักษณะของ “หนี้นอกระบบ” ในสังคมเกิดจากการให้กู้ยืมเงินโดยประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกัน เช่น นายทุนเงินกู้นอกระบบ แจกโปกผ้า เจ้าของบ่อน หวยเถื่อน ซึ่งไม่เคยนำเสนอสำเนาได้เพื่อคำนวณการเสียภาษีให้รัฐ ถือเป็น การผิดกฎหมาย และปกติการปล่อยกู้นอกระบบก็มักจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงเกินกว่าข้อกำหนดของกฎหมายที่ระบุไว้ที่ ร้อยละ 15 ต่อปี

ยั้งศักดิ์ มาลีวัตร (2549: 6) ให้นิยามไว้ว่า “หนี้นอกระบบ” หมายถึง ความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่เจ้าหนี้นอกระบบกับลูกหนี้นอกระบบ ซึ่งเกิดจากการปล่อยกู้โดยประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ธนาคารหรือสถาบันการเงิน การคิดดอกเบี้ยจะเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด และไม่ได้ใช้ในการกำกับดูแลของภาครัฐ ไม่เสียภาษีให้รัฐ และไม่รวมถึงหนี้ในระบบชุมชน

นคร มาฉิม (2554) การกู้ยืมเงินที่ไม่อยู่ในระบบสถาบันการเงิน เช่น การกู้ยืมกันระหว่างญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง ซึ่งการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะไม่มีการจดทะเบียนเป็นมาตรฐาน เช่น การทำสัญญากู้ยืมเงินอาจจะใช้กระดาษเปล่าเขียน

ความหมายของ “เจ้าหนี้นอกระบบ”

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ (Loan Shark)” ซึ่งสัมพันธ์กับ “หนี้นอกระบบ” ไว้ดังนี้

Blackwell (2008); Greenbuam (2007) ให้คำนิยามว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ (Loan Shark)” หมายถึง บุคคลที่ให้ผู้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของโดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูงอย่างไม่เป็นธรรม โดยบุคคลที่ให้ผู้กู้ยืมนั้นมักจะใช้กำลังข่มขู่หรือบังคับให้ผู้ขอกู้ยืมชำระเงินคืน ด้วยการชำระเป็นรายวัน หรือการยึดทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายและเป็นอาชญากรรมทางสังคม

Charlotte Ensor (2012) ให้คำนิยามว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ (Loan Shark)” หมายถึง บุคคลผู้ให้กู้ยืมเงินโดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูง โดยวิธีการทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือทำร้าย ซึ่งปัจจุบันการให้กู้ยืมเงินเช่นนี้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ดำเนินการเป็นขบวนการหลอกลวงประชาชน และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

Wiseqeeq (2012) ให้ความหมายไว้ว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ (Loan Shark)” หมายถึง บุคคลหรือองค์กรที่ให้ผู้กู้ยืมเงิน จดจำนอง และรับจำนำรถยนต์ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และใช้วิธีการทวงหนี้โดยใช้ความรุนแรง

กล่าวโดยสรุปแล้ว “หนี้นอกระบบ” หมายถึง การให้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูง มักจะเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือเกินร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้เงื่อนไขในการกู้ยืมและข้อตกลงต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความพอใจระหว่างผู้ให้กู้ยืมและผู้ขอกู้ยืม ซึ่งผู้ให้กู้ยืมไม่ใช่สถาบันทางการเงินที่อยู่ภายใต้กฎหมายและไม่มีการติดตามและควบคุมจากทางราชการ และมักจะมีวิธีการทวงหนี้ที่ใช้ความรุนแรง โดยผู้ให้กู้ยืมเงินนอกระบบเรียกว่า “เจ้าหนี้นอกระบบ”

องค์ประกอบของ “หนี้นอกระบบ”

จากนิยามข้างต้น เมื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของ “หนี้นอกระบบ” สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะการให้กู้ยืม

- 1.1 มีการให้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูง มักจะเกินอัตรา
กว่าที่กฎหมายกำหนด คือเกินร้อยละ 15 ต่อปี
- 1.2 มีการทำสัญญาไม่ถูกต้อง สัญญาลวง หรือใช้กลฉ้อฉลในลักษณะต่างๆ

2. ลักษณะของผู้ให้กู้ยืม

ผู้ให้กู้ยืม มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น เจ้าหนี้นอกระบบ นายทุนเงินกู้้นอกระบบ (และมีการเรียกชื่อแบบไม่เป็นทางการว่า แจกโปทหัว เจ้าของบ่อน หวยเถื่อน ฯลฯ)

- 2.1 ให้กู้ยืมไม่ใช่สถาบันทางการเงินที่อยู่ภายใต้กฎหมาย
- 2.2 กู้ยืมไม่นำส่งรายได้เพื่อคำนวณการเสียภาษีให้รัฐ ถือเป็น การผิดกฎหมาย
- 2.3 ผู้ให้กู้ยืมทวงหนี้ใช้โดยวิธีการข่มขู่บังคับหรือใช้

3. ลักษณะของผู้กู้ยืม

- 3.1 มีความจำเป็นต้องใช้เงินด้วยเหตุผลด้านอาชีพ และความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ
- 3.2 มีความต้องการทรัพย์สินเกินกว่าความจำเป็นพื้นฐานเพื่อให้ทัดเทียมคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ
- 3.3 ไม่สามารถเข้าถึงระบบการกู้ยืมของรัฐหรือสถาบันการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายได้
- 3.4 ถูกหลอกลวง ขาดความรู้

3. กลไกการควบคุมภาครัฐ

- 4.1 ไม่มีกลไกการติดตามและควบคุมจากทางราชการหรือมีแต่ไม่ครอบคลุม ปัญหาหรือขาดประสิทธิภาพ
- 4.2 กลไกภาครัฐไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าไปแทรกแซงเนื่องจากบางกรณีคู่สัญญาซึ่งเป็นเอกชนกับเอกชนสมยอมหรือไม่ร้องขอ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหนี้นอกระบบ

1. การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุน

การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเกิดหนี้นอกระบบในประเทศไทย Stiglitz and Weiss (1981) ศึกษาถึงการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในตลาดที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ (Imperfect information) เขาแสดงให้เห็นถึงระดับอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพซึ่งยังเกิด อุปสงค์ของเงินกู้ส่วนเกิน ทั้งนี้แม้ว่ามีผู้ที่ยินดีจ่ายดอกเบี้ยในระดับอัตราดอกเบี้ยสูงแต่ผู้ปล่อยกู้ไม่ต้องการปล่อยเงินกู้ให้กลุ่มผู้กู้ดังกล่าว เขาอธิบายว่าเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลระหว่างผู้ขอกู้และผู้ปล่อยกู้คือผู้กู้จะรู้ถึงพฤติกรรมความเสี่ยงของตนในขณะที่ผู้ปล่อยกู้ไม่มีข้อมูลดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาการเลือกที่ไม่เหมาะสม (adverse selection) คือเหตุการณ์เมื่อผู้ปล่อยกู้มีผู้กู้ซึ่งจะนำเงินไปลงทุนในโครงการซึ่งมีความเสี่ยงแตกต่างกัน และผู้ปล่อยกู้ไม่มีข้อมูลว่าผู้กู้แต่ละคนเป็นประเภทไหน โดยส่วนใหญ่ผู้กู้ซึ่งจะนำไปลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงต่ำจะไม่สามารถกู้ในระดับอัตราดอกเบี้ยสูงมาก เนื่องจากต้นทุนของเงินกู้อาจไม่คุ้มกับผลตอบแทนจากโครงการลงทุน ในทางตรงกันข้ามผู้กู้ประเภทที่ชอบความเสี่ยง จะนำเงินไปลงทุนในโครงการซึ่งมีความเสี่ยงสูง ยินดีที่จะกู้ในระดับอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากโครงการที่มีความเสี่ยงสูงจะให้ผลตอบแทนสูงกว่าถ้าโครงการสำเร็จ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวจะมีความน่าจะเป็นที่จะสำเร็จต่ำซึ่งก็หมายความว่าผู้กู้จะไม่มีเงินจ่ายคืนผู้ให้กู้ ดังนั้นถ้าสถาบันการเงินหรือผู้ปล่อยกู้ไม่มีข้อมูลพฤติกรรมความเสี่ยงของผู้ขอกู้อย่างเพียงพอ ในที่สุดผู้กู้ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้กู้ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูงหรือความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถชำระคืนเงินต้น

และดอกเบี้ยเนื่องจากผู้กู้กลุ่มดังกล่าวจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะขอกู้และมักจะเป็นผู้ที่ได้รับเงินกู้

ดังนั้นสถาบันการเงินจะพยายามหลีกเลี่ยงการปล่อยกู้ถ้าไม่มีข้อมูลของผู้กู้เพียงพอ หรือ กำหนดกฎเกณฑ์คุณสมบัติของผู้กู้เพื่อลดความเสี่ยงของหนี้เสีย เช่น ผู้ขอกู้ต้องมีรายได้ที่แน่นอนในระดับหนึ่งหรือต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันให้เหมาะกับวงเงินปล่อยกู้ จากสาเหตุนี้เองทำให้ประชาชนที่มีรายได้ไม่แน่นอน มีคุณสมบัติไม่เพียงพอ หรือไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินและต้องหันไปกู้เงินนอกระบบแทน

2. การเงินระบบรากฐาน (micro finance)

วัชรศรี ลีละวัฒน์ และคณะ (2552: 1) ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการเงินขนาดเล็กได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการกู้เงินของคนจนที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบัน สถาบันการเงินในระดับจุลภาค (micro finance) ได้มีการประกอบกิจการในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งสถาบันการเงินในระดับจุลภาคที่เป็นทางการ ซึ่งอาจเกิดจากการริเริ่มจากภาครัฐ หรือประชาชนในชุมชน และมีการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด รวมไปถึงการจัดตั้งสถาบันการเงินในระดับจุลภาคแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจเป็นการจัดตั้งโดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนลักษณะการดำเนินงานจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละชุมชนที่จัดตั้งสถาบันการเงินในระดับจุลภาคนั้นๆ และปัจจุบันยังไม่มีมีการจดทะเบียนตามกฎหมายที่มีอยู่หรือยังไม่มีกฎหมายรองรับ

อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งสถาบันการเงินในระดับจุลภาคคือการให้โอกาสเพื่อขยายสินเชื่อไปสู่ครัวเรือนที่ฐานะยากจนรวมถึงวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีความต้องการเงินทุนเพื่อไปใช้สำหรับลงทุนประกอบกิจการ ทั้งนี้สถาบันการเงินในระดับจุลภาคควรมีโครงสร้างที่สามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดปัญหาความยากจนของคนในประเทศนั้นๆ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์เพื่อลดความยากจนและเพิ่มสวัสดิการแก่คนในประเทศ สถาบันการเงินในระดับจุลภาคยังจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงแนวทางการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน (financial risk management) และมีความยั่งยืน (sustainable) เช่นเดียวกับการบริหารจัดการสถาบันการเงินในเชิงพาณิชย์โดยทั่วไป แต่เนื่องจากในปัจจุบันที่ความแตกต่างระหว่างสถาบันการเงินในระดับจุลภาคแบบดั้งเดิม (tradition micro finance) กับสถาบันการเงินที่มีขนาดใหญ่อย่างธนาคารพาณิชย์

(commercial bank) นั้นเริ่มมีความคลุมเครือมากขึ้นเนื่องจากธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ในปัจจุบันได้ขยายการให้บริการสินเชื่อเพื่อให้กู้ยืมแก่คนจนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของสถาบันการเงินในระดับจุลภาคควรที่จะต้องบรรลุวัตถุประสงค์

3 ประการ (วัชรศรีมณี สีสละวัฒน์) และคณะ, 2552: 2) ดังนี้

1. สถาบันการเงินในระดับจุลภาคจะต้องมีการพัฒนาการให้บริการทางการเงิน (financial service) กับคนจำนวนมากของประเทศซึ่งโดยทั่วไปเป็นคนที่มีฐานะยากจน (scale) สถาบันการเงินในระดับจุลภาคจะต้องมีการขยายการให้สินเชื่อไปสู่คนที่มีฐานะยากจนที่สุดในสังคม (poorest group) เพื่อที่จะแน่ใจว่าคนจนทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ (depth)

2. สถาบันการเงินในระดับจุลภาคจะต้องพิจารณาถึงต้นทุนในการให้สินเชื่อทั้งผู้ขอสินเชื่อ (ลูกค้า) และผู้ให้บริการสินเชื่อเอง (สถาบันการเงินระดับจุลภาค)

แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

คุณลักษณะสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่มีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สิ่งแวดล้อม สังคม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป และจะต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในการดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย จริยธรรม หลักศีลธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งต้องคิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านอย่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้ทัน การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: 18 - 21) สามารถทำได้ในทุกระดับ ได้แก่

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ใช้ชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำอะไรเกินตัว ใฝ่รู้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ผู้อื่นได้ เช่น จัดหาปัจจัยสี่เพื่อนำมาเลี้ยงตนเองและครอบครัวโดยการประกอบสัมมาชีพ ไม่ทำอะไรเกินตัว สามารถควบคุมรายรับ-รายจ่าย สอนให้รู้จักการออม รู้จักคุณค่า รู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ ประหยัดแต่ไม่ใช้ตระหนี่ ลด-ละ-เลิก อบายมุข มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม ดูแลรักษาสุขภาพ รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์กรการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน ด้วยความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือต้องการกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้นการแสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องล้วนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า

คู่ค้า รวมถึงผู้ถือหุ้น และพนักงาน การขยายธุรกิจจึงต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งต้องมีความรู้ และเข้าใจธุรกิจของตนเองรู้จักลูกค้าคู่แข่งและเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัด และทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพ ผลิตรภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียม ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นมีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกัน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้ และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่าง เหมาะสม

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการ วางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมใน การดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และ ร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้รัก รู้จักสามัคคีเสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง ระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางแก้ไขโดยภาครัฐ

ในช่วงสองปีที่ผ่านมารัฐบาลภายใต้การขับเคลื่อนโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา “หนี้นอกระบบ” มาอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหนี้นอกระบบ เป็นปัญหาที่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทยไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่อาศัยเงินกู้ นอกระบบ แต่ปัจจุบันกลุ่มคนที่มีรายได้สูงก็หันมาอาศัยเงินกู้นอกระบบกันมากขึ้น เนื่องจากเป็น วิธีการที่สะดวกและสามารถหาแหล่งเงินได้โดยง่าย ซึ่งต่างจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินที่มี หลักเกณฑ์การกู้ที่ยุ่งยาก รวมทั้งการอนุมัติเงินกู้ที่ยุ่งยาก รวมทั้งการอนุมัติเงินกู้ก็ยากขึ้นเนื่องจาก เศรษฐกิจภายในประเทศที่ไม่ค่อยจะสู้ดีทำให้สถาบันการเงินต่างๆ ระมัดระวังในการปล่อยกู้เป็น เหตุให้ประชาชนหันไปพึ่งพาแหล่งเงินที่อยู่นอกระบบมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้นอกระบบ อย่างกว้างขวางและกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจภายในประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความ เป็นมาของหนี้นอกระบบ และแนวทางการแก้ไขหนี้นอกระบบโดยภาครัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทราบถึง แนวทางการจัดการหนี้นอกระบบได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับแนวทางที่รัฐบาลกำหนดไว้

ความหมาย “หนี้นอกระบบ”

เมื่อกล่าวถึงหนี้นอกระบบมักจะหมายถึงหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกันเองในระหว่างประชาชน โดยไม่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หนี้นอกระบบจะเป็นปัญหาเมื่อคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงผิดปกติ จึงมีการนิยามหนี้นอกระบบในความหมายเฉพาะเจาะจงขึ้นว่าหมายถึง หนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) โดยที่เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทั้งยังรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหนี้ที่กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับสิ่งของหรือวัตถุว่าผู้ใดมิไว้เป็นความผิด เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนันหรือหนี้ที่เกิดจากยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น รวมถึงแหล่งการเงินที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นและสภาพแวดล้อม โดยไม่มีระเบียบกฎหมายที่ไม่มีการติดตามและควบคุมจากทางราชการเนื่องจากเงื่อนไขการกู้และข้อตกลงต่างๆ ขึ้นอยู่กับความพอใจระหว่างผู้ขอกู้และผู้ให้กู้ ลักษณะที่เด่นชัดคืออัตราดอกเบี้ยสูงกว่าสถาบันการเงินหรือสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยอาจเป็นการคิดดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้าร่วมกับเงินต้น แล้วเขียนในสัญญาที่ไม่ตรงกับเงินที่ลูกหนี้ได้รับ โดยสรุป หนี้นอกระบบหมายถึง การกู้หนี้ทั้งในรูปของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้นี้ยืมเงินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมเงินและมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ, 2557)

รูปแบบและประเภทของหนี้นอกระบบ

สามารถแบ่งตามระยะเวลาการชำระหนี้ได้ 2 แบบ คือ หนี้นะยะสั้น (หนี้รายวัน) และหนี้นะยะยาว(หนี้รายเดือน/รายปี) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หนี้นะยะสั้น หนี้รายวัน หนี้รายวันมีหลายรูปแบบ ได้แก่

1.1 หนี้เงินสด ทอง หรือสินค้าอื่น ๆ เป็นเงินกู้ที่มีเก็บเงินดอกเบี้ยรายวัน โดยบวกทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยไว้ด้วยกัน ส่วนใหญ่คิดอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 20 ต่อการให้กู้ยืม 1 ครั้ง โดยจะมีระบบการจัดเก็บหนี้ที่แตกต่างกันไป

1.2 เงินกู้ในลักษณะของ “ดอกลอย” คือเงินกู้ที่มีการเก็บดอกเบี้ยทุกวันจนกว่าจะนำเงินต้น

มากขึ้นเป็นก่อก่อน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะอยู่ที่ร้อยละ 5-20 บาท ต่อเดือน

2. หนี้ระยะยาว หนี้รายเดือน/รายปี เป็นการปล่อยกู้ระยะยาวมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป และเก็บดอกเบี้ยรายเดือน จนกว่าจะมีเงินก้อนมาใช้คืน ส่วนมากการกู้เงินไม่ค่อยมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในกรณีที่ขอกเงินสูงมากจะมีการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน เช่น โฉนดที่ดิน แต่ถ้าเจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนคิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาทต่อครั้งและกู้ยืมวงเงินไม่สูง อาจใช้บุคคลค้ำประกันแต่ในกรณีที่วงเงินสูง ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันโดยมีการทำสัญญาเงินกู้ชัดเจน เงินกู้ประเภทนี้มักมีปัญหาในเรื่อง “ดอกลอย” กล่าวคือ ถ้าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ทั้งจำนวนได้ในคราวเดียวกัน จะสามารถชำระได้เฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น และในกรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้ก็จะถูกคิดดอกเบี้ยทบต้นทบดอกทำให้ยอดหนี้สูงขึ้น นอกจากนี้หลายกรณียังประสบปัญหาการทำสัญญาขายฝาก หรือจำนองทรัพย์สิน เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทำให้ทรัพย์สินเปลี่ยนมือหรือถูกยึดทรัพย์สินในที่สุด (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ, 2557)

ประเภทเจ้าหนี้นอกระบบ

เมื่อพิจารณาประเภทเจ้าหนี้ พบว่า เจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบมีหลายรูปแบบ ที่สำคัญได้แก่

1. เจ้าหนี้ที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ของลูกหนี้ ได้แก่ เจ้าหนี้ที่เป็นญาติหรือคนรู้จักกัน ที่ให้อัตราดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย

2. เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนเงินกู้ มีทั้งนายทุนในพื้นที่และนายทุนที่มาจากพื้นที่อื่น เจ้าหนี้ที่เป็นนายทุนในพื้นที่คิดดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่ร้อยละ 5 บาท ถึง 20 บาทต่อครั้ง กรณีที่เป็นนายทุนนอกพื้นที่ โดยทั่วไปทำการปล่อยเงินกู้ผ่านตัวกลาง เมื่อสอบถามลูกหนี้ลูกหนี้จึงไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นเจ้าหนี้ เพราะติดต่อผ่านโทรศัพท์ตามหมายเลขที่ประชาสัมพันธ์ไว้ (แปะไว้ที่เสาไฟฟ้า หรือแจกนามบัตรไว้ที่ร้านค้า) และจะมีแก๊งทวงหนี้เป็นตัวกลางทำหน้าที่ติดต่อจ่ายเงินและรับชำระหนี้ถึงที่ จุดเด่นของเจ้าหนี้ประเภทนี้ คือ การให้เงินกู้ในเวลาที่รวดเร็วบางครั้งโทรศัพท์ไปขอกู้ตอนเช้าก็ได้เงินกู้ตอนบ่ายและไม่ต้องการหลักฐานทางการเงินการทำสัญญาเงินกู้แต่ละครั้งใช้เพียงสำเนาบัตรประจำตัว สำเนาทะเบียนบ้าน ปัญหาหลักของเจ้าหนี้ประเภทนี้คือ ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดมักจะมีการข่มขู่ คุกคาม หรือทำให้อาย หลายกรณีมีการทำร้ายร่างกาย พยายามทำลายทรัพย์สิน โดยทั่วไป เมื่อถูกข่มขู่คุกคาม ลูกหนี้จะยอมจำนน หรือเป็นฝ่ายหนีหนี้ เพราะรู้สึกว่าคุณเองเป็นฝ่าย

ผิด อย่างไรก็ตามพบว่าในบางกรณี เมื่อลูกหนี้ที่ถูกทราวยร่างกายเลือกที่จะไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ แก๊งทวงหนี้มักจะได้รับการปล่อยตัว และเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายไกล่เกลี่ยให้ลูกหนี้อยอมความขังไปกว่า นั้น ในบางกรณีเมื่อลูกหนี้ถูกแจ้งความก็ยิ่งถูกคุกคาม เป็นต้น

3. แยกให้กู้ยืมเงิน เจ้าหนี้ประเภทนี้ผันตัวเองจากการเป็นแขกขายสินค้าผ่อนสินค้าตาม หมู่บ้านที่เก็บหอมรอมริบจนร่ำรวยและเป็นผู้ให้กู้แทนการขายสินค้า โดยทั่วไป แยกให้กู้ยืมเงินจะ ปล่อยเงินกู้ให้เฉพาะคนที่ไว้วางใจเท่านั้น โดยดูจากเจ้าหนี้เดิมที่ตนเองเคยขายสินค้าให้ โดยทั่วไป อัตราดอกเบี้ยของแยกให้กู้ยืมเงินจะไม่ต่างจากแก๊งทวงหนี้ (ร้อยละ 20 /24 วัน) แต่แยกให้กู้ยืมเงิน มีความเป็นมิตรกับลูกหนี้มากกว่าโดยเฉพาะในกรณีลูกหนี้ผิคนัด

4. กลุ่มนายทุนปล่อยกู้ในตลาด กลุ่มนี้จะมีการรวมตัวเป็นกลุ่มแม่ค้าที่ปล่อยกู้เงินภายใน ตลาดซึ่งจะมีทั้งระบบการให้เงินกู้และการให้ออมไปพร้อมกัน คล้ายกับกองทุนหมู่บ้าน กรณีนี้พบ มากแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

5. เจ้าหนี้ที่เป็นเจ้าของกิจการสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตร (ปุย ขาฆ่าแมลง เมล็ด พันธุ์) ให้กู้โดยการให้ลูกหนี้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ แล้วมาชำระหนี้หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยคิด อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3-5 ต่อฤดูกาล เจ้าหนี้ในลักษณะนี้ดำเนินการในลักษณะคล้าย “การตกเขียว”

ผลผลิตทางการเกษตรหรือ“เกษตรพันธสัญญา” ซึ่งถ้าฤดูกาลใด ประสบปัญหา ลูกหนี้จะ ตกอยู่ในสถานะเสียเปรียบอย่างมาก

สถานการณ์หนี้นอกระบบในปัจจุบัน

ปัจจุบันมีการเปิดเผยตัวเลขจากธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่าสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพีของ ไทยอยู่ที่ระดับมากกว่าร้อยละ 80 แต่หนี้ข้างต้นคือหนี้ในระบบของธนาคารพาณิชย์และ สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-bank) ไม่ได้รวมหนี้นอกระบบที่ประชาชนใช้เป็นที่พักเมื่อมี ปัญหาการเงิน ทั้งนี้ยังวิจัยกสิกรไทยคาดว่าหากนับรวมหนี้นอกระบบเข้าไปด้วย หนี้ครัวเรือนที่ แท้จริงอาจจะสูงเกินร้อยละหนึ่งร้อย ของจีดีพีไทยที่มีมูลค่ากว่า 16 ล้านล้านบาท (โพสด์ทูเคย์, 2559)

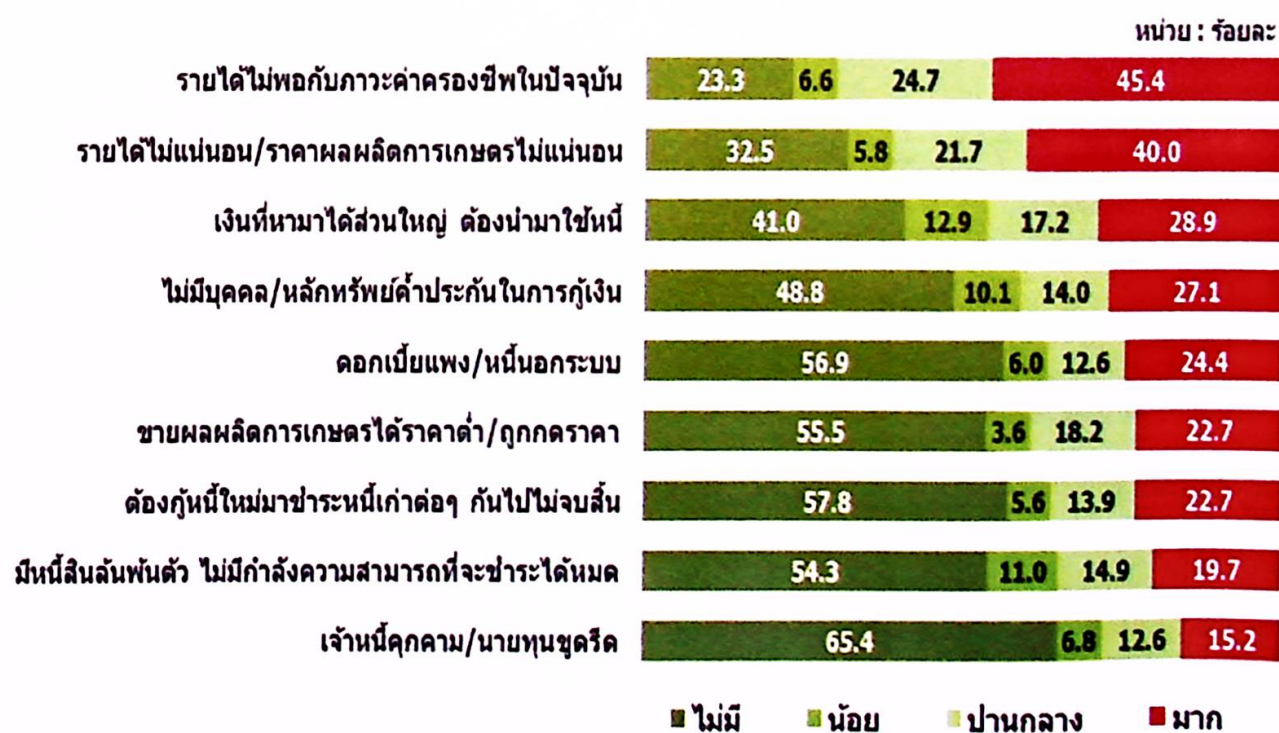
จากผลสำรวจของกระทรวงมหาดไทยพบว่า มีประชาชนที่พึ่งพาเงินกู้้นอกระบบอยู่ ประมาณ 1.3 ล้านราย วงเงินรวม 5 หมื่นล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2559) ส่วนศูนย์

พยากรณ์เศรษฐกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยเปิดเผยผลสำรวจสถานภาพแรงงานไทย ซึ่งศึกษาจากผู้มีรายได้ต่ำกว่า 1.5 หมื่นบาท พบว่าแรงงานร้อยละ 95.9 มีภาระหนี้สิน โดยร้อยละ 36.4 กู้เงินเพื่อใช้จ่ายประจำวัน ร้อยละ 15.2 ใช้ซื้อยานพาหนะอีกร้อยละ 16.7 เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย และอีกร้อยละ 16.1 กู้เพื่อใช้คืนเงินกู้ โดยในจำนวนนี้เป็นหนี้ในระบบร้อยละ 39.38 มีอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยร้อยละ 8.43 ต่อปี และเป็นหนี้นอกระบบร้อยละ 60.62 มีอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยร้อยละ 12.5 ต่อเดือน ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสินเปิดเผยผลการสำรวจ ดัชนีความเชื่อมั่นเศรษฐกิจฐานราก หรือ GSI ประจำเดือนพฤษภาคม 2559 ได้ดำเนินการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท ทั่วประเทศ จำนวน 1,530 ตัวอย่าง โดยได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนฐานรากเกี่ยวกับปัญหาหนี้ในระบบในภาวะค่าครองชีพสูง เมื่อสอบถามถึงปัญหาด้านรายได้และหนี้สินในปัจจุบัน (จากภาพที่ 1) พบว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ รายได้ไม่พอกับภาวะค่าครองชีพในปัจจุบัน (ร้อยละ 45.4) รายได้ไม่แน่นอนหรือราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน (ร้อยละ 40.0) และเงินที่หามาได้ส่วนใหญ่ต้องนำมาใช้หนี้ (ร้อยละ 28.9) (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารออมสิน, 2559)

ภาพที่ 1 : ปัญหาด้านรายได้และหนี้สินในปัจจุบัน

ปัญหาด้านรายได้และหนี้สินในปัจจุบัน

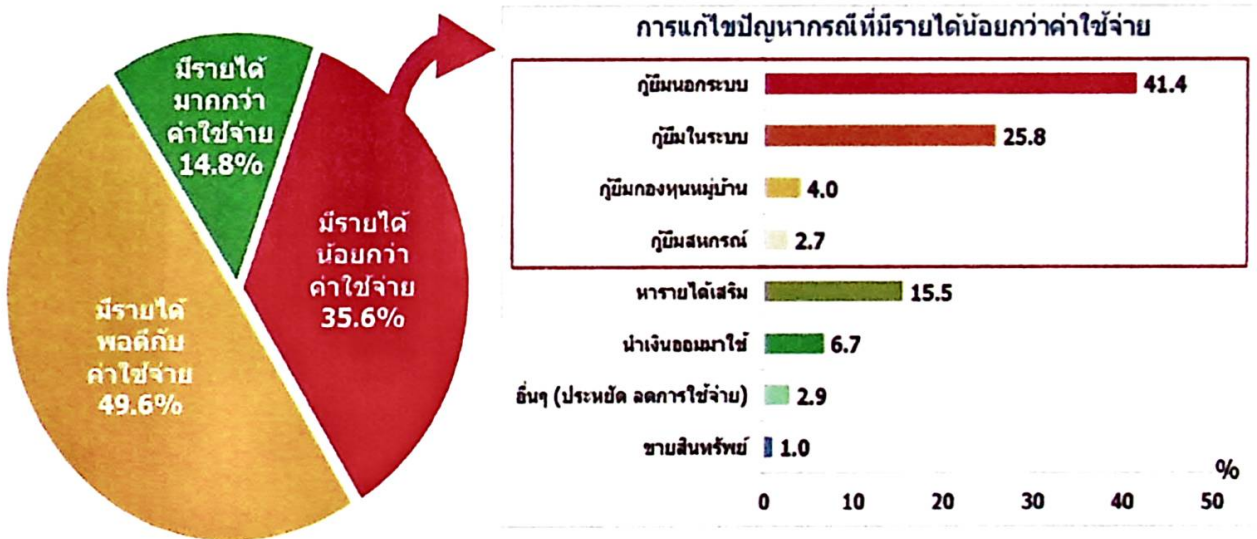

ที่มา : ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน

ศูนย์วิจัยฯ ได้เปิดเผยถึงรายได้และค่าใช้จ่ายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (จากภาพที่ 2) พบว่า ร้อยละ 49.6 มีรายได้พอดีกับค่าใช้จ่าย รองลงมาร้อยละ 35.6 มีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย มีเพียงร้อยละ 14.8 ที่มีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะทำการกู้ยืมนอกระบบ (ร้อยละ 41.4) รองลงมากู้ยืมในระบบ (ร้อยละ 25.8) และหารายได้เสริม (ร้อยละ 15.5)

ภาพที่ 2 : ความคิดเห็นของประชาชนฐานรากต่อรายได้และค่าใช้จ่ายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

ความคิดเห็นของประชาชนฐานรากต่อรายได้และค่าใช้จ่ายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

หมายเหตุ : สํารวจกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 1,530 ตัวอย่าง

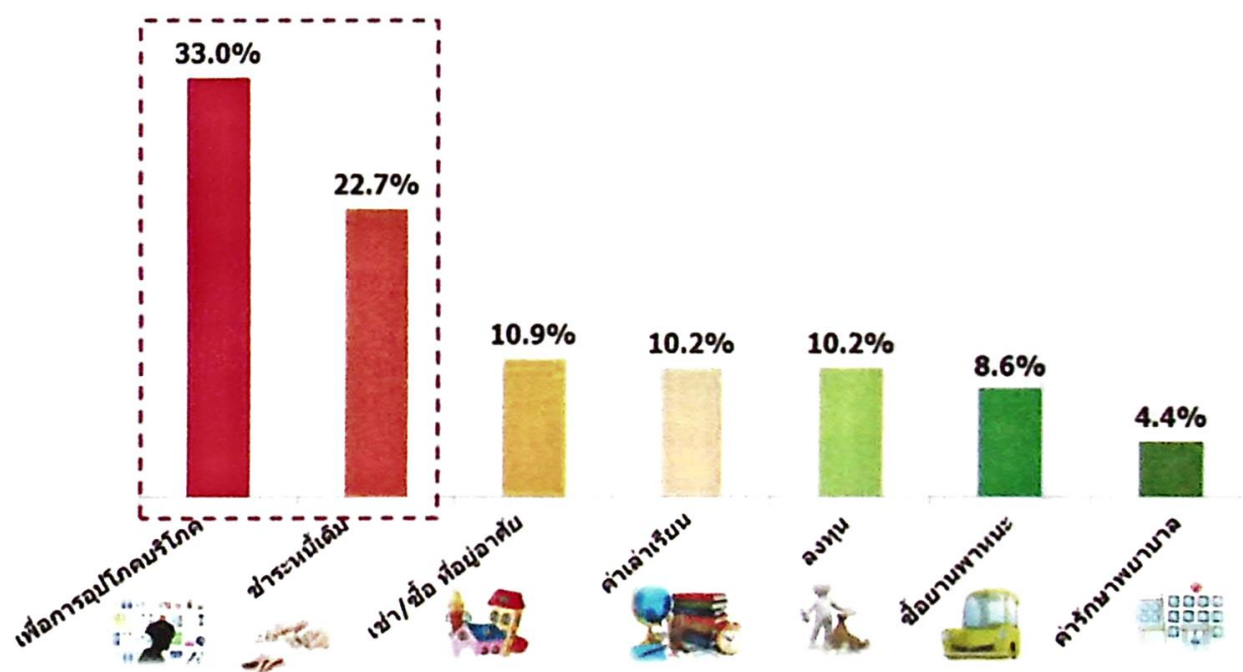
ที่มา : ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน

ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่า ประมาณ 3 ใน 4 จะใช้แนวทางในการแก้ปัญหาโดยการกู้ยืมผ่านแหล่งเงินต่างๆทั้งในระบบและนอกระบบ โดยวัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ ได้แก่ เพื่อการอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 33.0) ชำระหนี้เดิม (ร้อยละ 22.7) และเช่า/ซื้อที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 10.9) ตามลำดับ ซึ่งจากภาระหนี้สินดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทั้งที่ต้องมีการใช้จ่าย ที่น้อยลง (ร้อยละ 45.2) หารายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 36.3) มีการกู้ยืมเงินเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 16.4) และถูกติดตามทวงหนี้ (ร้อยละ 1.8) (ดูภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 : วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ของประชาชนฐานราก

วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ของประชาชนฐานราก

ที่มา : ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน

จากวิกฤตของหนี้นอกระบบข้างต้น ในช่วงปี 2559 รัฐบาลได้มีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบผ่านหน่วยงานต่าง ๆ หลายแนวทางด้วยกัน ดังนี้

1. กระทรวงการคลังเสนอแนวทางแก้หนี้ในระบบ ซึ่งเดิมที่จะมีการนำเสนอที่ให้พลเอก ประยุทธ์จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ใช้อำนาจ มาตรา 44 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2557 ในการเพิ่มโทษอาญาจำคุก กับผู้ที่ปล่อย เงินกู้ผิดอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี จากปัจจุบันมีโทษแค่ตีแพ่ง หรือโทษปรับเท่านั้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2559)

สำหรับแนวทางแก้หนี้ในระบบที่จะเสนอให้คณะรัฐมนตรี (กรม.) เห็นชอบมี สาระสำคัญกำหนดให้เจ้าหนี้ปล่อยสินเชื่อกู้เงินเพื่อรายย่อย หรือ Pico Finance คิดอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 36 ต่อปี ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ในระบบลงทะเบียนผ่านการจดทะเบียนเป็นฟิโค ไฟแนนซ์ เบื้องต้นปล่อยกู้ไม่เกิน 5 หมื่นบาท โดยมีทุนจดทะเบียนต่ำประมาณ 3-5 ล้านบาทเท่านั้น (แนวหน้าออนไลน์, 2559)

2. กระทรวงยุติธรรมได้เสนอแก้ไขร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. .... โดยมีหลักการและเหตุผลว่าเพื่อปรับปรุงเนื้อหาพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ทำให้บทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันเพราะปัจจุบันมีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก สำหรับสาระสำคัญของ ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่จะกำหนดให้การกู้ยืมเงิน โดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือกำหนดข้อความอันเป็นเท็จเรื่องจำนวนเงินกู้ในหลักฐานการกู้ยืม ให้ถือเป็นความผิดมิโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินกำหนดเป็น การสมคบกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการกระทำขัดต่อความสงบเรียบร้อย ต้องรับโทษหนักขึ้น เป็นจำคุกไม่เกิน 4 ปี ปรับไม่เกิน 4 แสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

ปัจจุบัน ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีมติเป็นเอกฉันท์ 169 เสียง รับหลักการ ร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ โดยให้ตั้ง คณะกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาในรายละเอียดจำนวน 18 คน ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน ก่อน ส่งมาที่ประชุม สนช.พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป (มติชนออนไลน์, 2559) ทั้งนี้ เมื่อร่าง พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. .... ได้ผ่านความเห็นชอบของ สนช.ทาง กระทรวงการคลัง โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) เปิดเผยว่ากระทรวงการคลังไม่มีความ

จำเป็นต้องเสนอให้นายกรัฐมนตรีใช้มาตรา 44 เพื่อดำเนินการจับกุมและลงโทษทางอาญาเจ้าของเงินกู้นอกระบบ เนื่องจากแนวคิดครั้งแรกของกระทรวงการคลัง คือ จะเสนอให้นายกรัฐมนตรีใช้มาตรา 44 เพื่อจับกุมและลงโทษทางอาญาคนปล่อยเงินกู้นอกระบบ พร้อมกับเปิดให้มีบริการฟิโคไฟแนนซ์ หรือสินเชื่อรายจิว กรณีที่ต้องการกู้เงินฉุกเฉิน อัตราดอกเบี้ยเรียกเก็บสูงไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าอัตราเงินกู้นอกระบบที่คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10-20 ต่อเดือนหรือประมาณร้อยละ 50-60 ต่อปี แต่เมื่อกระทรวงยุติธรรมกำลังอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับสิ่งที่กระทรวงการคลังกำลังดำเนินการ ทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรา 44 อีกต่อไป

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสหกรณ์และสหกรณ์ออมทรัพย์

ความหมายของสหกรณ์

คำว่า “สหกรณ์” (Cooperative) ตามความหมายทั่วไป หมายถึง “การทำงานร่วมกัน” (Working together) แต่ในความหมายพิเศษ หมายถึง “ระบบการรวมกันร่วมทำงานของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยยึดหลักความเสมอภาค เพื่อจัดการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนกลางในด้านต่างๆตามความต้องการทางเศรษฐกิจของตน ประชาชนหลีกเลี่ยงการแสวงหาประโยชน์หรือทุจริตของคนอื่น” ดังนั้นจึงมีผู้ให้คำนิยามสหกรณ์ไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

ราชบัณฑิตสถาน (2525) ได้บัญญัติความหมายของสหกรณ์ไว้ว่า สหกรณ์ หมายถึง การร่วมมือกันเป็นวิธีการจัดการอย่างหนึ่งที่บุคคลพอใจร่วมกัน เพื่อบำรุงความเจริญในทางเศรษฐกิจ โดยการแบ่งกำไรเสมอกัน

Helm (1968) (อ้างถึงในชัยรัตน์ แสงปาน, 2546) ได้ให้ความหมายของสหกรณ์ไว้ว่า สหกรณ์ หมายถึง องค์การแห่งความสมัครใจของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกัน และดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สหกรณ์โดยลักษณะของมันเองมิใช่องค์กรทุนนิยมหรือสังคมนิยมแต่เป็นทางสายกลางที่สามารถสนองต่อความมุ่งหมายและระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ

ความหมายสหกรณ์ในทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 กำหนดไว้ในมาตรา 4 ว่า สหกรณ์ หมายความว่า “คณะบุคคลซึ่งรวมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันและได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

จากที่มีผู้ให้ความหมายของสหกรณ์ไว้ สรุปได้ว่า สหกรณ์ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดย ความสมัครใจของกลุ่มสังคมกลุ่มหนึ่งที่รวมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มที่มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความเท่าเทียมกันในกลุ่มที่ทำธุรกิจ โดยยึดหลักของสหกรณ์และไม่ได้ มุ่งหวังกำไรทางเศรษฐกิจ

เกิดจากค่านิยมพื้นฐานของสหกรณ์ ที่ได้รับการยอมรับกันทั่วโลก และได้นำมากำหนด เป็นหลักสหกรณ์สากล ซึ่งหลักที่องค์กรสหกรณ์ทั้งหลายทั่วโลกยึดถือและเป็นหลักปฏิบัติในการ ดำรงอยู่ ได้กำหนดไว้ 7 ประการ ดังนี้

หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง โดยไม่กีดกันการเป็นสมาชิก

สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจ โดยเปิดรับบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้บริการ สหกรณ์ได้และเต็มใจจะรับผิดชอบในฐานะสมาชิก เข้าเป็นสมาชิกโดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สถานะทางสังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตย โดยมีการควบคุมโดยสมาชิก ในการกำหนดนโยบาย และ การตัดสินใจ ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน บุรุษและสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ ให้เป็นผู้แทนสมาชิก ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียง เท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) และสำหรับสหกรณ์ในระดับอื่นๆ ก็ดำเนินการตาม แนวทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน (ถือหุ้น) ในสหกรณ์ของตนเองอย่างเสมอภาคกัน และมี ส่วนในการควบคุมการใช้เงินทุนของสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย ทุนของสหกรณ์อย่าง น้อยๆ ส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ โดยปกติสมาชิกจะได้รับผลตอบแทน (ถ้า มี) ในอัตราที่จำกัดตามเงินลงทุน (หุ้น) ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขของการเข้าเป็นสมาชิก สมาชิก

สามารถจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือทุกอย่างตามข้อบังคับดังนี้
คือ

- เพื่อการพัฒนาสหกรณ์โดยอาจกันไว้เป็นทุนสำรอง
- เพื่อการตอบแทนสมาชิกตามสัดส่วนของธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์
- เพื่อเป็นการสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

หลักการที่ 4 การเป็นองค์กรอิสระและเป็นกลาง

สหกรณ์เป็นองค์กรที่พึ่งพาตนเองและปกครองตนเอง หากสหกรณ์จะต้องมีข้อตกลงผูกพันกับองค์กรอื่นใด รวมถึงหน่วยงานของรัฐบาลด้วย หรือจะต้องเพิ่มเงินลงทุน โดยอาศัยแหล่งเงินทุนจากภายนอกสหกรณ์ โดยการควบคุมของสมาชิก สหกรณ์จะกระทำการดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขที่มั่นใจได้ว่ามวลสมาชิกจะยังคงธำรงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมสหกรณ์ ตามแนวทางประชาธิปไตย และสหกรณ์ยังคงดำรงความเป็นอิสระ

หลักการที่ 5 การให้การศึกษา ฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสาร

สหกรณ์พึงให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่สมาชิก ผู้แทนสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพึงให้ข่าวสารแก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาเยาวชนและผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์

สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

หลักการที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

สหกรณ์พึงดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีความเจริญยิ่งขึ้น ตามนโยบายที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

อุดมการณ์สหกรณ์

สหกรณ์ คือ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรม และสันติสุขในสังคม” นอกจากนี้ ความหมาย หลักการ อุดมการณ์ของสหกรณ์แล้วเราอาจมองสหกรณ์ได้ในลักษณะต่อไปนี้ (ถวิล, 2523: 23-24)

1. สหกรณ์เป็นลัทธิ เพราะสหกรณ์มีแนวคิดที่เป็นรากฐานหรือเป็นปรัชญา มีหลักการและแนวปฏิบัติที่เด่นชัดแตกต่างจากลัทธิอื่น ๆ
2. สหกรณ์เป็นกระบวนการทางสังคม สหกรณ์เป็นการริเริ่มและมีความเคลื่อนไหวของประชาชนโดยการร่วมมือประกอบกิจกรรมอย่างมีระบบภายใต้กฎและกติกาของสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมแก่สมาชิก เป็นการร่วมมืออย่างถาวร
3. สหกรณ์เป็นองค์กร สหกรณ์เป็นการรวมคน และทรัพยากรอื่น ๆ มีการจัดองค์การและกระบวนการดำเนินงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสหกรณ์ยังเป็นองค์การที่แตกต่างจากสหกรณ์อื่น
4. สหกรณ์ที่ดีจะเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่สมาชิก สหกรณ์เป็นเครื่องมือของการศึกษา
5. สหกรณ์เป็นโรงเรียนประชาธิปไตย ขบวนการสหกรณ์อยู่บนฐานของประชาธิปไตย ด้วยการเคารพสิทธิของปัจเจกชนอย่างถูกต้อง องค์กรสหกรณ์ที่ดีจะใช้วิถีปฏิบัติทางประชาธิปไตย ในการประชุม การเลือกตั้งผู้บริหารและการควบคุมอื่น ๆ ฯลฯ

สหกรณ์ออมทรัพย์

ความหมายสหกรณ์ออมทรัพย์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ หมายถึง สถาบันการเงินแห่งหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกันหรืออาศัยในที่ชุมชนเดียวกันมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเงินเมื่อเกิดความจำเป็น หรือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์นอกวง และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นสมาชิกรู้จักการประหยัด รู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริการเงินกู้ ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็น โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง ดังนี้

1. การส่งเสริมการออมทรัพย์เป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1.1 การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการถือหุ้น สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกส่งชำระค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน โดยการหักเงินค่าหุ้น ณ ที่จ่ายเงินเดือนและจ่ายเงินปันผลค่าหุ้นให้แก่สมาชิกตามอัตราที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ก็สามารถถอนค่าหุ้นคืนได้

1.2 การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้านเงินฝากทั้งประเภทเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ และให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์ หรือสูงกว่า ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์

2. การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์จะนำเงินฝากของสมาชิกและเงินค่าหุ้นของสมาชิกมาหมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนกู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเอกชน

ลักษณะการให้เงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์

เงินกู้ที่สหกรณ์จ่ายให้กับสมาชิกมี 3 ประเภท คือ

1. เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ในกรณีที่สมาชิกมีรายจ่ายที่เกิดขึ้นอย่างกระทันหัน หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้จากสหกรณ์ได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินได้รายเดือน แต่จำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์และกำหนดส่งชำระคืนไม่เกิน 2 งวดรายเดือน เงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกัน

2. เงินกู้สามัญสมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้ได้ประมาณ 4-15 เท่าของเงินได้รายเดือน แต่จะจำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์ และกำหนดส่งชำระคืนระหว่าง 24-72 งวดรายเดือน และต้องมีสมาชิกด้วยกันค้ำประกัน อย่างน้อย 1 คน การกำหนดวงเงินกู้ฉุกเฉินและสามัญ จะใช้เงินเดือนเฉลี่ยของสมาชิกแต่ละสหกรณ์เป็นฐานในการกำหนด ตัวอย่าง เช่น สหกรณ์แห่งหนึ่ง สมาชิกมีเงินเฉลี่ย 10,000 บาท/เดือน ขั้นสูงของวงเงินกู้ฉุกเฉินควรเป็น 5,000 บาท ขั้นสูงของวงเงินกู้สามัญ ควรเป็น 40,000-150,000 บาท แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการกำหนดระเบียบ

3. เงินกู้พิเศษถ้าสหกรณ์มีฐานะมั่นคงแล้ว สหกรณ์จะเปิดบริการให้เงินกู้พิเศษเพื่อให้สมาชิกนำไปลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือกู้ไปเพื่อการเคหะสงเคราะห์ เงินกู้ประเภทนี้สามารถกู้ตามจำนวนเงินที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือขึ้นอยู่กับราคาของบ้านและที่ดินที่จะซื้อ หรือจำกัดขั้นสูงไว้ไม่เกิน 400,000-1,000,000 บาท และกำหนดชำระคืน ตั้งแต่ 10-15 ปี โดยมีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักจํานองค้ำประกัน

การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินการโดยสมาชิก กล่าวคือ เมื่อได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นแล้ว สมาชิกจะเลือกตั้งตัวแทนจากที่ประชุมใหญ่ให้เข้ามาบริหารงานในสหกรณ์ ตัวแทนสมาชิกเหล่านี้เรียกว่า “คณะกรรมการดำเนินการ” มีประมาณ 7-15 คน ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นๆคณะกรรมการดำเนินการ จะทำหน้าที่บริหารกิจการสหกรณ์โดยจะมี

การประชุม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดนโยบายในการทำงาน แล้วจึงมอบให้ “ฝ่ายจัดการ” รับผิดชอบปฏิบัติงานต่อไป ฝ่ายจัดการนั้น ประกอบด้วย ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ สมุห์บัญชี เจ้าหน้าที่การเงิน ฯลฯ ซึ่งทำหน้าที่บริการแก่สมาชิกที่มาติดต่อทำธุรกิจกับสหกรณ์

ปรัชญาสหกรณ์ออมทรัพย์

ปรัชญาสหกรณ์ออมทรัพย์ คือระบบความคิดหรือหลักแห่งความรู้หรือหลักความจริงที่เกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งถ้านำไปใช้ให้ถูกต้อง จะก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เช่น

1. การประหยัดและออมเป็นหนทางที่จะทำให้คนช่วยตัวเองได้ ทั้งนี้จะต้องประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย
2. การช่วยตนเองโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ร่วมกัน อย่างใดอย่างหนึ่งและมีความมุ่งหมายอย่างเดียวกันที่จะออมทรัพย์ร่วมกันและจัดให้มีบริการ โดยให้กู้เงินได้ตามความจำเป็น
3. สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่แสวงกำไร ไม่ใช่องค์กรการกุศล แต่เป็นการให้บริการแก่สมาชิก และชุมชน
4. คำขวัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ คือแต่ละคนเพื่อทุกคนและทุกคนเพื่อแต่ละคน
(Each for all and all for each)
5. ความเชื่อมั่นในการร่วมมือกันและเป็นการการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งนำไปสู่เอกภาพของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์
6. สหกรณ์ออมทรัพย์เน้นเรื่องความเป็นพี่น้อง ของมนุษย์และการให้ความสำคัญในการควบคุมเงินของตนเอง โดยผ่านสถาบันประชาธิปไตยซึ่งเคารพศักดิ์ศรี คุณค่า และความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์แต่ละคน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิ์ ผาสุก (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาหนี้สินนอกระบบภาคประชาชน : ศึกษากรณีประชาชนในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” พบว่า สาเหตุของการเกิดปัญหาหนี้สินนอกระบบเกิดจาก 1) ความต้องการปัจจัย 4 เช่น เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว 2) สาเหตุทางด้านสังคม โดยเพื่อซื้อหรือผ่อนชำระรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ผ่อนชำระค่าเครื่องใช้ไฟฟ้า และเกิดจากการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่น กู้เงินเพื่อซื้อโทรศัพท์มือถือ 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เนื่องมาจากต้องการลงทุนในการประกอบอาชีพถูกหลอกลวง โกง เล่นการพนัน และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เกิดจากความล้มเหลวหรือการขาดทุนจากการประกอบอาชีพ ราคาผลผลิตตกต่ำ

มัทนี สุจาศรี (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่สนับสนุนการกู้ยืมเงินนอกระบบของประชากรในเขตเทศบาลตำบลชมพู อ.สารภี จ. เชียงใหม่” พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกู้ยืมเงินนอกระบบคือ 1) ปัจจัยด้านรายได้ ถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกู้ยืมเงินนอกระบบมากที่สุด กล่าวคือ ประชากรมีจำนวนรายได้ที่น้อยเกินไป 2) ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายต่างๆ ในชีวิตประจำวัน 3) ปัจจัยด้านการบริการ คือ การกู้ยืมเงินนอกแบบมีขั้นตอนการกู้ยืมง่ายและไม่ยุ่งยากเหมือนกู้เงินในระบบ มีความรวดเร็วในการให้กู้ยืม และได้จำนวนเงินครบตามที่ต้องการกู้ยืม 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจและสิ่งกระตุ้น คือ ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยยืดหยุ่น ต่อรองได้ และมีระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ยาวนานและยืดหยุ่นได้ 5) ปัจจัยด้านสังคม คือ แหล่งกู้เงินเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกภายในชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากบุคคลภายในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงานแนะนำให้ใช้บริการ พุกฤษ์ เถาถวิล (2543) ได้วิเคราะห์สาเหตุในการเป็นหนี้สินของเกษตรกรใน “ค้นไถกับโชครวน : บทวิเคราะห์ สาเหตุการเป็นหนี้สินของเกษตรกรภาคเหนือ” พบว่า สาเหตุในการเป็นหนี้สินของเกษตรกร มาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ ซึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเป็นหนี้สิน โดยจำแนกความเปลี่ยนแปลง ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพังทลายของเศรษฐกิจแบบยังชีพ

ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ในอดีตชุมชนหมู่บ้านดำรงชีวิต โดยพึ่งพาธรรมชาติเป็นแหล่งอาหารและปัจจัยสี่ มีการแลกเปลี่ยนสินค้าจำเป็นที่ผลิตไม่ได้กับชุมชนอื่นๆ แต่วิถีชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพนั้น ได้ถูกทำลายจากการขยายอำนาจของภาครัฐ ภายใต้มาตรการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การเรียกเก็บภาษี
2. การควบคุมทรัพยากรของภาครัฐรัฐ
3. การส่งเสริมภาคการเกษตรในเชิงพาณิชย์

ขั้นตอนที่ 2 การพึ่งพาทุนและตลาด

เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนของการผลิตในระบบตลาด ชาวบ้านจะอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบ เพราะในระบบนี้มีต้นทุนการผลิต เป็นปัจจัยชี้ขาดและมีอำนาจในการต่อรอง หมายความว่า ผู้ที่สามารถควบคุมการผลิตได้ ก็จะสามารถกำหนดราคาผลผลิตในตลาดได้ และสามารถควบคุมปัจจัยทุนได้ด้วย ในทางตรงกันข้ามฝ่ายที่ไม่สามารถควบคุมปัจจัยทุนได้ ต้องไปซื้อหาเช่า หรือกู้ยืม จึงตกอยู่ในภาวะพึ่งพาและถูกกำหนด

ขั้นตอนที่ 3 การพึ่งพาแหล่งทุน

ในขณะที่เกษตรกรไม่สามารถสะสมเงินทุนได้ ในขณะที่ต้องใช้เงินทุนในการผลิตเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินเชื่อเพื่อใช้ในการผลิต

ขั้นตอนที่ 4 การตกอยู่ในภาวะล้มละลาย

ในขณะที่ไม่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตได้ และพร้อมกับการเป็นหนี้สถาบันการเงินที่มีดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นในอัตราทวีคูณ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองจึงต้องขายที่ดินเพื่อนำไปใช้หนี้ หรือไม่ก็ถูกเจ้าหนี้ยึดไป จึงทำให้เกษตรกรตกอยู่ในภาวะล้มละลาย ซึ่งบางส่วนต้องหันหน้าเข้าสู่การเป็นแรงงานรับจ้าง และบางส่วนก็เข้าสู่อาชีพที่ผิดกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชนและสังคม

จากการศึกษาของ (อุทัยวรรณ กาญจนนิรินทร์, 2543, หน้า 9 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ภาสุก, 2550, หน้า 14) พบว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้ค้ำชำระมี 2 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยภายนอก คือปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของภาครัฐ นโยบายของธนาคาร และอัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะส่งผลหนี้ในที่สุด

2. ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดจากตัวผู้กู้ เช่น การถูกเลิกจ้าง การลดเงินเดือน การใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ การใช้เงินผิดประเภท การใช้จ่ายเงินเกินตัว การเจ็บป่วย และการได้รับอุบัติเหตุ เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า สาเหตุของการเป็นหนี้สิน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ นโยบาย หรือ โครงการพัฒนาจากภาครัฐ หรือภัยธรรมชาติ เป็นเหตุให้ผลผลิตตกต่ำเกินกว่าที่คาดหมาย ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ การบริหารจัดการของหน่วยงาน การวางแผนในเรื่องของการลงทุนและการใช้จ่ายต่างๆ

ธีรภัทร เจริญสุข (2554) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเงินนอกระบบท้องถิ่น พบว่า หนี้นอกระบบในจังหวัดหนองคายมี 3 รูปแบบ ได้แก่

1. เงินกู้ดอกเบี้ยรายวัน หรือดอกเบี้ยเงินกู้สูง (Loan Sharks) ในชุมชนอำเภอท่าบ่อ เรียกว่า สลัดดอก เป็นเงินกู้สำหรับผู้ต้องการเงินทุนเร่งด่วน แต่ไม่มีหลักค้ำประกัน และไม่มีหลักค้ำประกัน และไม่สามารถหาผู้ยืมได้จากทางอื่น ดอกเบี้ยมาตรฐานของเงินกู้ประเภทนี้คือ ร้อยละ 10 ต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 1 ต่อวัน) โดยจ่ายดอกเบี้ยรายวันทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 365 ต่อวัน เป็นการกู้เงินที่เรียกว่า “ดอกลอย” ส่งไปเพียงแค่ออกเบี้ยไม่ลดเงินต้นจนกว่าจะหาเงินต้นมาปลดหนี้ให้จนหมดได้

การกู้ดอกเบี้ยสูงมีลักษณะการให้กู้ ดังนี้

1.1 การให้ผู้ต้องการกู้รวมกลุ่มค้ำประกันหนี้ซึ่งกันและกันจำนวนสองหรือสามคน
คล้าย

1.2 รูปแบบของการกู้เงินสหกรณ์

การกำหนดให้ลูกหนี้จ่ายเงินต้นไปพร้อมกันด้วยทุกวันแต่ไม่หักยอดเงินต้นที่ใช้คำนวณดอกเบี้ย เช่น กู้เงิน 10,000.- บาท ดอกเบี้ยร้อยละยี่สิบต่อสัปดาห์ ต้องจ่ายเงินคืนห้าร้อยบาทต่อวัน

คิดเป็นดอกเบี้ยสองร้อยบาท เงินต้นสามร้อยบาททุกวัน ถ้าจ่ายครบหมดจะหมดหนี้ภายใน 34 วัน แต่ต้องจ่ายทั้งคืน

1.3 ทั้งคอกรวม 17,000.-บาท ทั้งที่ความจริงแล้ว เมื่อจ่ายคืนเงินหักออกไปสมควรจะคำนวณมาหักลดดอกเบี้ยด้วยการล้นยอดหนี้เดิม เกิดขึ้นเมื่อการจ่ายเงินตามข้อ 1.2 ผ่านไประยะหนึ่ง แล้วลูกหนี้ต้องการเงินเพิ่ม นายทุนก็จะหักยอดเงินทั้งหมดที่ควรได้ มาลบกับเงินที่ส่งหนี้ไป แล้ว จากนั้นจึงเพิ่มเติมเงินส่วนเกินคืนให้กับลูกหนี้ เช่นกรณี 1.2 ที่ลูกหนี้จ่ายเงินมา 15 วันเป็นเงิน 7,500.- บาท ต้องการเงินเพิ่มเป็นยอดหนี้ 15,000.-บาท นายทุนก็จะคิดยอดเดิมเต็มบวกคืนและดอกเบี้ย 17,000.-บาท หักไป 7,500.-บาท เหลือยอดหนี้ 9,500.-บาท นายทุนเพิ่มเงินให้อีก 5,500.-บาท ก็กลายเป็นว่าลูกหนี้ผู้นี้ต้องถือยอดหนี้เดิม 15,000.-บาท เริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันแรก คิดดอกเบี้ยวันละ 300.-บาททบต้นไปตามลำดับ

1.4 การคิดค่าป่วยการจีปาละ เช่น ค่าสมุคบัญญัติหนี้ ค่าทำสัญญา ค่าค้าประกัน ค่าทวงถาม ค่าปรับล่าช้า จากที่พบนั้น เมื่อต้องการกู้เงินเข้าหนี้รายใด จะมีค่าสมุคบัญญัติเพื่อเปิดการกู้ 200 บาท ค่าประกันคนละ 100 บาท ถ้าไม่ไปพบคนเก็บเงินตามเวลา จะคิดค่าทวงถาม 40 บาท ถ้าจ่ายเงินล่าช้า คิดเพิ่มร้อยละสิบของดอกเบี้ยประจำวันต่อวัน อีกทั้งเมื่อเริ่มกู้ก็จะถูกหักดอกเบี้ยวันแรกไปทันที ดังนั้นหากกู้เงินหนึ่งหมื่นบาท จะเหลือเงินออกมาจริงๆ ประมาณ 9,500-9,200 บาท เท่านั้น

1.5 การให้ลูกหนี้เซ็นสัญญาลดยไม่ระบุตัวเลขเงินกู้พร้อมกับสัญญาค้าประกัน โดยมีสมุคบัญญัติแยกคำนวณต่างหาก เมื่อถึงขั้นจำเป็นต้องใช้อำนาจศาลในการฟ้องเรียกเงิน ก็จะกรอกตัวเลขที่รวมคืนเงินและดอกเบี้ยแล้วเป็นตัวเลขยอดเงินที่ใช้ฟ้อง เนื่องจากเจ้าหน้าที่เงินกู้ในระบบดอกเบี้ยสูงดังกล่าว ถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามคิดดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 มีระวางโทษจำคุกหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยดอกเบี้ยที่คิดเกินเกินอัตรานั้นจะเป็น โฆษะ ส่วนยอดเงินคืนยังคงอยู่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1913/2537) การกรอกยอดเงินว่างเปล่าไว้จึงเป็นการป้องกันตัวเองของนายทุนอีกทางหนึ่ง ซึ่งในกรณีที่มีพยานเอกสารชัดเจนแล้ว จำเลย ซึ่งคือลูกหนี้เงินกู้จะนำสืบพยานบุคคลมาหักล้างพยานเอกสารไม่ได้ หากไม่ยื่นคำให้การคัดค้านว่าเป็นเอกสารปลอมเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 94 ซึ่งส่วนมากจำเลยที่ขาดความรู้ทางกฎหมาย ก็มักจะยอมแพ้ตั้งแต่เห็นหมายศาลมาส่งถึงบ้าน หรือหากทนายจำเลยนั้นไม่รอบคอบ หรือเป็นใจกับนายทุน ก็จะไม่ให้การต่อสู้ในประเด็นนี้ซึ่งจะ

ทำให้แพ็คดีไปในที่สุด ทั้งที่หากต่อสู้คดีถูกต้องแล้วก็จะชนะได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 286/2507, 1375/2508, 1372/2526)

2. เงินกู้หักเงินเดือนผ่านเอทีเอ็ม เป็นรูปแบบของการให้ลูกหนี้มอบบัตรเอทีเอ็มบัญชีเงินเดือนไว้กับเจ้าหนี้ที่ คิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือน โดยหักดอกเบี้ยพร้อมเงินต้นจนกว่าจะหมดหนี้ เช่น พนักงานคนหนึ่งกู้เงินจำนวน 10,000 บาท มอบบัตรเอทีเอ็มไว้กับเจ้าหนี้ไว้เป็นประกัน โดยค่าจ้างออกทุกวันที่ 10 และ 25 เจ้าหนี้ก็จะไปกดเงินออกจากบัญชีทั้งหมด แล้วหักไว้ 750 บาท ต่อครั้ง แล้วจ่ายเงินส่วนที่เหลือคืนให้พร้อมสลิปเอทีเอ็มเป็นหลักฐาน หักเงินทั้งหมด 20 ครั้ง เป็นเวลา 10 เดือนนี้ก็จะหมดพอดี คิดดอกเบี้ยรวมร้อยละ 5 ของเงินต้น ซึ่งหากเจ้าหนี้อยากได้เงินเพิ่มระหว่างผ่อนจ่ายหนี้ ก็จะเกิดรูปแบบการล้นยอดหนี้เช่นเดียวกับกรณี 1.3

3. การขายฝาก ที่ดิน เจ้าหนี้จะให้ผู้กู้เงินจดทะเบียนขายฝากมีระยะเวลากำหนดแน่นอน โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 ถึง 3 ต่อเดือน ผู้กู้ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมทั้งหมดด้วยตนเอง ทำให้ผู้กู้แบกรับภาระสองประการ คือ ภาระค่าจดทะเบียนการ โอน เนื่องจากการขายฝากถือเป็นนิติกรรมประเภทขายต้องเสียค่าธรรมเนียมร้อยละ 2 ของราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดิน เมื่อเทียบกับค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนร้อยละ 1 และเมื่อได้ถอน ผู้ได้ถอนการขายฝากต้องเสียค่าธรรมเนียมโอนกลับเสมือนการขายอีกรอบหนึ่งร้อยละ 2 บวกกับภาษีธุรกิจเฉพาะเพราะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีการครอบครองน้อยกว่า 5 ปีอีกร้อยละ 3.3 เมื่อเทียบกับค่าธรรมเนียมการได้ถอนจำนวนเพียง 50 บาท และหากผู้กู้ไม่มาได้ถอนจากการขายฝากเจ้าหนี้ก็สามารถจดทะเบียนเปลี่ยนกรรมสิทธิ์เป็นของคนได้เลยโดยไม่ต้องรอบังคับจำนวน

ระวีวรรณ เสือสกุล (2549) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมของผู้บริโภคที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ กรณีศึกษา: ลูกหนี้ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี: จากผลการศึกษาพบว่า ลูกค้านี้ดำรงอาชีพค้าขายกับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 4 สาขา คือ สาขาบางแสน สาขาชลบุรี สาขาพระยาธัญญา และสาขาบางปลาสร้อย โดยพบว่าเป็นเพศชายแต่งงานแล้วมีบุตร 2 คน โดยเฉลี่ยอายุอยู่ระหว่าง 35-39 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพลูกจ้าง/หรือพนักงานเอกชน รายได้มากกว่า 40,000.- บาท และส่วนใหญ่ได้รับการอนุมัติวงเงินกู้จากธนาคารเป็นเงิน จำนวน 500,001-1,000,000.-บาท รองลงมาได้รับอนุมัติวงเงินกู้จากธนาคาร เป็นเงินจำนวน 1,000,000 -1,500,000 บาท ส่วนใหญ่ได้รับอนุมัติวงเงินกู้ตามระยะเวลา 15 ปี รองลงมาได้รับอนุมัติวงเงินกู้ตามระยะเวลา 20 ปี และส่วน

ใหญ่ใช้รถโตโยต้า ใช้บัตรเครดิตจำนวน 1-2 ใบ และใช้โทรศัพท์มือถือ โนเกีย มีเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอำนวยความสะดวกในบ้าน เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เครื่องเสียง เครื่องกรองน้ำ ไมโครเวฟ เครื่องทำน้ำอุ่น และแอร์คอนดิชัน พฤติกรรมการใช้จ่ายบ่อยครั้งส่วนใหญ่ใช้จ่ายโดยการเลือกซื้อของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การชมภาพยนตร์ และการเลือกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น เลือกซื้อน้ำหอมหรือเครื่องสำอางค์ที่มีราคาสูง หรือการซื้อเสื้อผ้า Brand Name มีการพบปะสังสรรค์ การซื้อเครื่องออกกำลังกายที่ใช้ในบ้าน หรือการซื้อโทรศัพท์มือถือ การเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องตกแต่งบ้าน รวมถึงการรับประทานอาหารตามร้านอาหาร พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินซึ่งพบไม่บ่อยครั้งส่วนใหญ่ใช้จ่ายในการเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ หรือการเลือกซื้อเครื่องประดับราคาแพงไม่ว่าจะเป็นการสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมกอล์ฟ รวมถึงการจ่ายค่าเรียนพิเศษบุตร

จากการศึกษาหาความสัมพันธ์ของการเป็นหนี้พบว่าเพศของลูกค้าสินเชื่อเพื่อการเคหะของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน และมีผลต่อการก่อหนี้ โดยการเลือกซื้อเครื่องดนตรีรถยนต์ เสื้อผ้า Brand Name การเลือกซื้อเครื่องประดับที่มีราคาแพง การจ่ายค่าเรียนพิเศษบุตร การเป็นสมาชิกชมรมกอล์ฟ อายุของลูกค้าสินเชื่อเพื่อการเคหะของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่มีผลต่อการก่อหนี้ โดยการเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ การเลือกซื้อเครื่องประดับที่มีราคาแพง การรับประทานอาหารนอกบ้าน การจ่ายค่าเรียนพิเศษบุตร การเป็นสมาชิกชมรมกอล์ฟ การพบปะสังสรรค์ และการซื้อเครื่องออกกำลังกาย

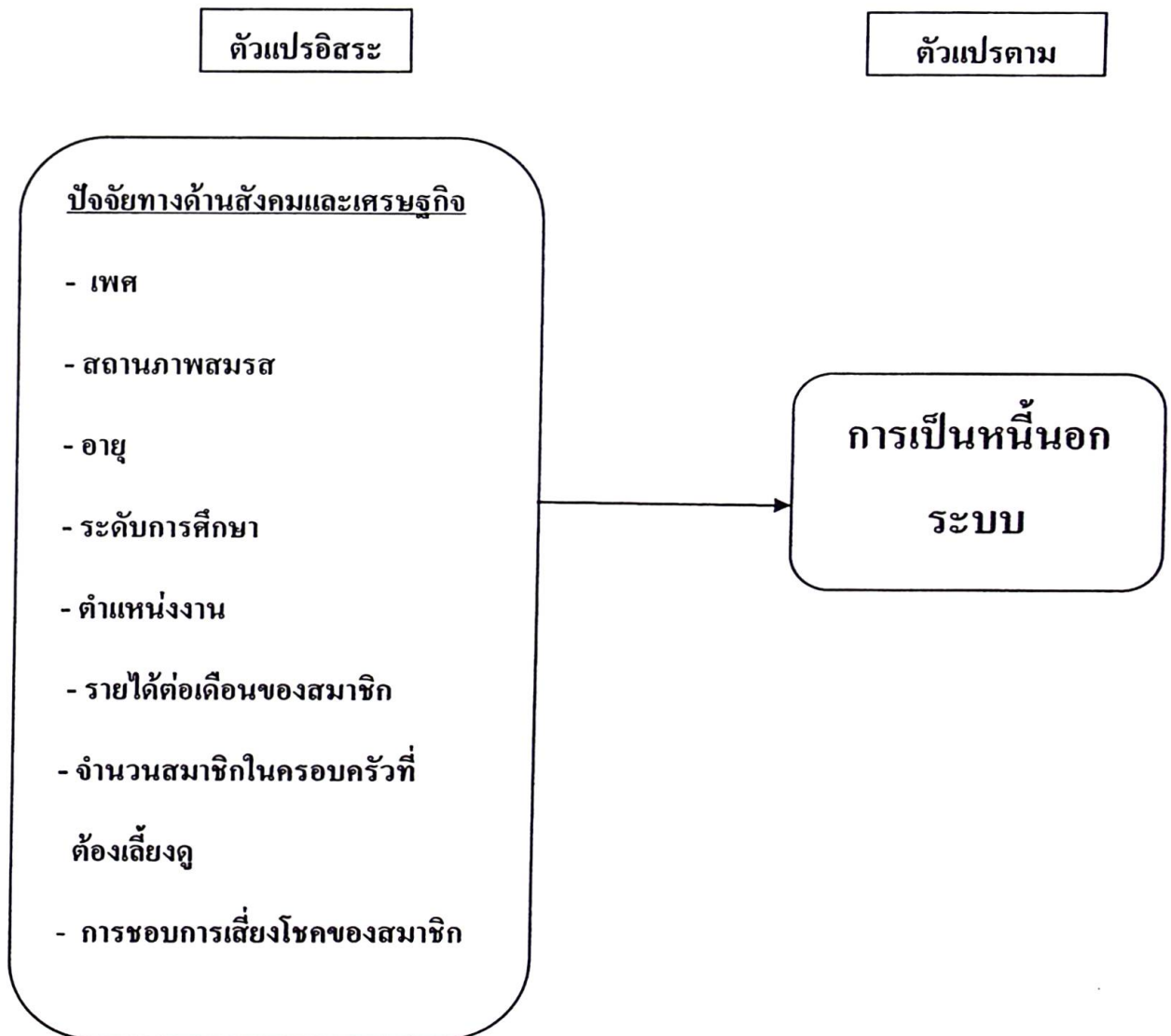
ละม่อม บุญศรี (2550) ศึกษาเรื่อง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กู้เงินนอกระบบ ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าบุญมี กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่และภูมิหลังของผู้กู้เงินนอกระบบก่อนการตัดสินใจกู้เงิน ศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่หลังจากได้รับเงินกู้ และปัจจัยที่ส่งผลในการตัดสินใจกู้เงิน รวมถึงการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้กู้เงินนอกระบบ จากผลการศึกษาพบว่าผู้กู้เงินนอกระบบมีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ค่อนข้างหลากหลาย มีทั้งที่มีฐานะค่อนข้างดีและฐานะยากจน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจกู้เงินนอกระบบนั้นมีเรื่องของการศึกษา เพศ อาชีพที่ไม่มั่นคง รายได้ไม่แน่นอน และรวมถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภคเอง ที่มีผลต่อการก่อหนี้นอกระบบ ประกอบกับขั้นตอนและวิธีการกู้เงินนอกระบบมีการให้บริการที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่น การกู้เงินส่วนใหญ่ผู้กู้จะนำเงินไปใช้จ่ายภายในครอบครัว

ซ่อมแซมบ้าน ซึ่งบางคนนำไปใช้หนี้เงินกู้ในระบบ และนำไปลงทุนประกอบอาชีพ จากการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่หลังได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่ช่วงแรกทำให้สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปจะมีความกังวลใจ มีความทุกข์มากกว่าความสุข เพราะต้องพยายามหาเงินมาชดใช้หนี้ทั้งต้นและดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง และต้องทำงานหนักมากขึ้นกว่าเดิม โดยผู้กู้จะเห็นว่าเมื่อมีความเดือดร้อนจำเป็นต้องใช้เงินก็สามารถกู้เงินได้อย่างรวดเร็ว ผู้กู้เงินนอกระบบควรนำเงินที่กู้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดหากใช้ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายในภายหลัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการตรวจสอบเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้จัดทำกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามและได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาในครั้งนี้

สมมุติฐานในการวิจัย

เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดู และการชอบการเสี่ยงโชคของสมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิก

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกู้เงินนอกระบบโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) ประชากรในการศึกษาคือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้เฉลี่ย จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดู การชอบการเลี้ยงโชคของสมาชิก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ซึ่งได้แก่ รายได้เฉลี่ย รายได้ของครอบครัว และ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการกู้ยืมเงินนอกระบบ ซึ่งเกี่ยวกับความต้องการกู้ยืมเงินนอกระบบ ระยะเวลาในการกู้ยืมเงินนอกระบบ และสาเหตุของการกู้ยืมเงินนอกระบบ ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- 1.1 ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้เฉลี่ย จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดู
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทางการเงินของสมาชิก ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในครอบครัว
- 1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการกู้ยืมเงินนอกระบบ ระยะเวลาในการกู้ยืมเงินนอกระบบ สาเหตุการกู้ยืมเงินนอกระบบ
- 1.4 การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด และเจ้าหน้าที่ ลูกจ้างประจำ จำนวน 382 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 8,438 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5%

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้ศึกษาและเก็บรวบรวมจากการค้นคว้าหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ประชากรของการวิจัยและการเลือกสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ที่เป็นพนักงานประจำองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เจ้าหน้าที่และลูกจ้างประจำของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ สามารถกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้จากจำนวนประชากร 382 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยให้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากจำนวนประชากรทั้งหมด 8,438 คน ดังสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{Ne^2+1}$$

กำหนดให้ n คือ จำนวนหรือขนาดตัวอย่าง

N คือ จำนวนหรือขนาดของประชากร

e คือ ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (ในที่นี้คือ 0.05)

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ

$$= \frac{8,438}{21.09+1} \approx 382$$

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ในระบบ โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด” โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จำนวน 382 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ

ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 4 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็หนี้นอกระบบ

ส่วนที่ 5 แนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ

ส่วนที่ 6 การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

1.1 ลักษณะทั่วไป

การวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาที่เป็นสมาชิก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 59.16 และเพศหญิง จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 40.84 ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 56.81 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 และน้อยที่สุดคือ สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.54 ตามลำดับ สรุปว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ แต่งงานแล้ว และยังอยู่ด้วยกัน

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.13 รองลงมาคือ อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.23 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.35 ตามลำดับ สรุปว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 40 ปี ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 31 - 40 ปี และยังมีตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 60.47 และ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 39.53 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาปริญญาตรี และยังมีตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี

ตำแหน่งงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานพนักงานขับรถและเก็บค่าโดยสาร จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 87.43 รองลงมาคือ ตำแหน่งธุรการ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.21 และน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งงานอื่น ๆ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 ตามลำดับ

สรุปได้ว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งพนักงานขับรถและเก็บค่าโดยสาร และมีตำแหน่งอื่น ๆ อีกด้วย

ระยะเวลาที่เป็นสมาชิก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่เป็นสมาชิก ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.89 รองลงมาคือ อายุ 6 - 10 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.96 และน้อยที่สุดคือ มีอายุมากกว่า 15 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.04 ตามลำดับ สรุปว่า ส่วนใหญ่เป็นพนักงานฝ่ายปฏิบัติการ และมีอายุงานไม่มากนัก

รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.51 รองลงมาคือ มีรายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.54 และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ต่อเดือน 40,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.09 ตามลำดับ สรุปได้ว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ยังมีตัวอย่างอื่นที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.29 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.27 และน้อยที่สุดคือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 3 คน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ตามลำดับ ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 2 คน และยังมีตัวอย่างที่มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์สหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n=382)		
ปัจจัยข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	226	59.16
หญิง	156	40.84

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=382)

ปัจจัยข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
สถานภาพ		
โสด	98	25.65
สมรส	217	56.81
หย่าร้าง	67	17.54
อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	51	13.35
31 - 40 ปี	138	36.13
41 - 50 ปี	89	23.30
51 - 60 ปี	104	27.23
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	231	60.47
ปริญญาตรี	151	39.53
ตำแหน่งงาน		
พนักงานธุรการ	39	10.21
พนักงานขับรถและเก็บค่าโดยสาร	334	87.43
อื่นๆ	9	2.36
ระยะเวลาที่เป็นสมาชิก		
ไม่เกิน 5 ปี	118	30.89
6 - 10 ปี	103	26.96
11 - 15 ปี	73	19.11
มากกว่า 15 ปี	88	23.04

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=382)		
ปัจจัยข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รายได้ (เงินเดือน,ค่าล่วงเวลา, อื่นๆ) เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก		
5,000 - 10,000 บาท	25	6.54
10,001 – 15,000 บาท	128	33.51
15,001 – 20,000 บาท	68	17.80
20,001 – 25,000 บาท	67	17.54
25,001 – 30,000 บาท	47	12.30
30,001 – 35,000 บาท	21	5.50
35,001 – 40,000 บาท	18	4.71
มากกว่า 40,000 บาท	8	2.09
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่มีรายได้ และเป็นภาระต้องเลี้ยงดู		
1 คน	79	20.68
2 คน	131	34.29
3 คน	108	28.27
มากกว่า 3 คน	64	16.75

1.2 ลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิก

ลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบ ก็คือ พฤติกรรมการใช้จ่าย ซึ่งมีตั้งแต่การใช้จ่ายเพื่อความจำเป็น และการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือเป็นการใช้จ่ายที่น่าจะเกินความจำเป็นและอาจสร้างปัญหาหนี้นอกระบบได้ ก็คือ การเกี่ยวข้องกับพนัน และการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลทั้งในระบบและนอกระบบ รวมถึงพฤติกรรมในการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย อย่างอื่น ซึ่งในที่นี้จะใช้ความถี่ในการสังสรรค์กับเพื่อนเป็นตัวแทนในการพิจารณา ซึ่งตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า

การชอบเสี่ยงโชค พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบการเสี่ยงโชค จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.54 และไม่ชอบการเสี่ยงโชค จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.46 ตามลำดับ

ความถี่ในการสังสรรค์กับเพื่อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการสังสรรค์กับเพื่อนไม่บ่อย จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 85.08 และมีการสังสรรค์กับเพื่อนบ่อย จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.92 ตามลำดับ

ความเพียงพอของรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.92 และมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.92 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสมาชิก จำแนกตามลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิก สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n=382)

ลักษณะสำคัญบางประการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การชอบเสียงไซค		
ชอบ	216	56.54
ไม่ชอบ	166	43.46
ความถี่ในการสังสรรค์กับเพื่อน		
บ่อย	57	14.92
ไม่บ่อย	325	85.08
ความเพียงพอของรายได้		
เพียงพอ	134	35.08
ไม่เพียงพอ	248	64.92

1.3 ลักษณะการเป็นหนี้ของสมาชิก

นอกจากพฤติกรรมที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ลักษณะการเป็นหนี้ของสมาชิก ซึ่งเป็นผลมาจากความเพียงพอของรายได้ แสดงในตารางที่ 3 - 4 ดังนี้

การเป็นหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหนี้ จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 90.58 และไม่เป็นหนี้ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.42 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
จำแนกตามการเป็นหนี้

(n = 382)		
การเป็นหนี้	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เป็นหนี้	346	90.58
ไม่มีหนี้	36	9.42

ประเภทการเป็นหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 43.19 รองลงมาคือ มีหนี้ในระบบอย่างเดียว จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.74 และน้อยที่สุดคือ มีหนี้นอกระบบอย่างเดียว จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.64 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
จำแนกตามลักษณะของประเภทการเป็นหนี้

(n = 346)		
ประเภทการเป็นหนี้	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เป็นหนี้ในระบบ	148	38.74
มีทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ	165	43.19
เป็นหนี้นอกระบบ	33	8.64

1.4 ลักษณะของประเภทหนี้ของสมาชิก

จากตารางข้างต้นชี้ให้เห็นว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เป็นหนี้นอกระบบ จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 51.83 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญบางประการในการเป็นหนี้นอกระบบ แสดงได้ในตารางที่ 4 ดังนี้

กำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีกำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 89.53 และมีกำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.47 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
จำแนกตามลักษณะของลักษณะการชำระค่านี้นอกระบบ

(n = 198)

การชำระค่านี้นอกระบบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รายวัน	2	1.01
รายสัปดาห์	2	1.01
รายเดือน	145	73.23
รายปี	4	2.02
อื่น ๆ ได้แก่ ไม่กำหนดการชำระค่านี้นอกระบบ	45	22.73

การค้ำประกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ จำนวน 165 คน เป็นหนี้โดยใช้บุคคลค้ำประกัน 39 คน ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน 5 คน ใช้บัตร ATM จำนวน 104 คน และอื่น ๆ ได้แก่ ไม่ต้องมีหลักประกัน 17 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหนี้ในระบบ จำนวน 148 คน เป็นหนี้โดยใช้บุคคลค้ำประกัน 95 คน ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน 26 คน และอื่น ๆ ได้แก่ ไม่ต้องมีหลักประกัน 27 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนอกระบบ จำนวน 33 คน เป็นหนี้โดยใช้บุคคลค้ำประกัน 13 คน ใช้บัตร ATM จำนวน 15 คน และอื่น ๆ ได้แก่ ไม่ต้องมีหลักประกัน 5 คน

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด
จำแนกตามลักษณะของการเป็นหนี้และการค้ำประกัน

(n = 382)

ประเภทการเป็นหนี้	การค้ำประกัน				รวม
	ใช้บุคคล ค้ำประกัน	ใช้ หลักทรัพย์	ใช้บัตร ATM	อื่น ๆ ได้แก่ ไม่ต้องมี หลักประกัน	
เป็นหนี้ในระบบ	95	26	-	27	148
เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ	39	5	104	17	165
เป็นนอกระบบ	13	-	15	5	33
รวม	147	31	119	49	346

จากตารางที่ 7 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เป็นหนี้ในระบบ ($\bar{X} = 345,174.74$, S.D. = 419,214.28) มากกว่าเป็นหนี้นอกระบบ ($\bar{X} = 42,184.55$, S.D. = 85,183.19) โดยพบว่า

การเป็นหนี้ในระบบ พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีภาระหนี้ในระบบ มากที่สุด คือ มีภาระหนี้มากกว่า 445,000 บาท จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 รองลงมา คือ มีภาระหนี้ 50,001 - 220,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.13 และน้อยที่สุด คือ มีภาระหนี้ น้อยกว่า 50,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.28 ตามลำดับ

ส่วนหนี้นอกระบบ พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีภาระหนี้นอกระบบ มากที่สุด คือ ไม่มีภาระหนี้ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 48.17 รองลงมา คือ มีภาระหนี้มากกว่า 40,000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72 และน้อยที่สุด คือ มีภาระน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละภาระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n=382)		
ภาระหนี้	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ภาระหนี้ในระบบ		
ไม่มีหนี้	69	18.06
น้อยกว่า 50,000 บาท	24	6.28
50,001 - 220,000 บาท	96	25.13
220,001 - 445,000 บาท	94	24.61
มากกว่า 445,000 บาท	99	25.92
$\bar{X} = 345,174.74$ บาท, S.D. = 419,214.28 บาท, Min = ไม่มีหนี้, Max = 3,000,000 บาท		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=382)

ภาระหนี้	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ภาระหนี้นอกระบบ		
ไม่มีหนี้	184	48.17
น้อยกว่า 10,000 บาท	4	1.05
10,001 - 40,000 บาท	69	18.06
มากกว่า 40,000 บาท	125	32.72
$\bar{X} = 42,184.55$ บาท, S.D. = 85,183.19 บาท, Min = ไม่มีหนี้, Max = 700,000 บาท		

จากตารางที่ 8 พบว่า วัตถุประสงค์ของการกู้เงินนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มากที่สุดคือ เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 68.06 รองลงมาคือ เพื่อการศึกษาของบุตร จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.46 และน้อยที่สุดคือ วัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ เพื่อการอุปโภคบริโภค จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของวัตถุประสงค์ของการกู้เงิน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้เงินนอกระบบ

(n=382)

วัตถุประสงค์ของการกู้เงินนอกระบบ	เลือก
1. เพื่อการศึกษาของบุตร	166 (43.46)
2. เพื่อชำระหนี้	115 (30.10)
3. ค่ารักษาพยาบาล	23 (6.02)
4. เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว	260 (68.06)
5. วัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ เพื่อการอุปโภคบริโภค	9 (2.36)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 9 พบว่า แหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบที่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เลือกใช้ มากที่สุดคือ นายทุนปล่อยเงินกู้ จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 รองลงมาคือ ญาติพี่น้อง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.21 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบที่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จำแนกตามแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ

(n=382)	
แหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบที่เลือกใช้	เลือก
1. ธุรกิจเงินกู้ยืมนอกระบบ	21 (5.50)
2. นายทุนปล่อยเงินกู้	170 (44.50)
3. เพื่อน	27 (7.07)
4. ญาติพี่น้อง	39 (10.21)
5. อื่น ๆ	18 (4.71)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 10 พบว่า สาเหตุสำคัญที่เลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มากที่สุดคือ สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ตลอดเวลา จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.95 รองลงมาคือ ไม่มีกำหนดเวลาการชำระคืนทั้งหมด จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.23 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 41.57 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของสาเหตุสำคัญที่เลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบของสมาชิก
สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n=382)	
สาเหตุของทางเลือก	เลือก
1. สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ตลอดเวลา	187 (48.95)
2. ไม่ต้องใช้เอกสารประกอบ	66 (17.28)
3. ไม่ต้องใช้บุคคลค้ำประกัน	95 (24.87)
4. ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน	52 (13.61)
5. ไม่มีกำหนดเวลาการชำระคืนทั้งหมด	104 (27.23)
6. ไม่สามารถกู้จากที่อื่นได้	28 (7.33)
7. อื่น ๆ	6 (1.57)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เป็นการนำปัจจัยต่าง ๆ มาพิจารณาว่ามีความสัมพันธ์กัน
หรือไม่อย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์สามารถแสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบการทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

แบบจำลองการถ่วงน้ำหนักนอกระบบ

$$Y = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5 + b_6X_6$$

โดยกำหนดให้

Y = การเป็นหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

X_1 = เพศ

X_2 = อายุ

X_3 = สถานภาพ

X_4 = ระดับการศึกษา

X_5 = ตำแหน่งงาน

X_6 = จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistic		Significant
X_1	-0.006	-1.109	.913	(ไม่มีนัยสำคัญ)
X_2	.130	3.181	.002*	(มีนัยสำคัญ)
X_3	-.086	-3.251	.001*	(มีนัยสำคัญ)
X_4	.023	0.685	.494	(ไม่มีนัยสำคัญ)
X_5	.041	0.553	.581	(ไม่มีนัยสำคัญ)
X_6	-.031	-1.231	.219	(ไม่มีนัยสำคัญ)
Constant	1.452	6.983	.000	(มีนัยสำคัญ)
Statistic		3.151	.005*	(มีนัยสำคัญ)
Adjusted $R^2 = 0.033$				

หมายเหตุ : NS คือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

* คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จากตารางวิเคราะห์ผลสามารถนำมาแสดงในรูปสมการถดถอยได้คือ

$$Y = 1.452 - .006X_1 - .130X_2 - .086X_3 + .023X_4 + .041X_5 - .031X_6$$

(6.983) (-.109) (3.181)* (-3.251)* (0.685) (0.553) (-1.231)

หมายเหตุ : วงเล็บ คือ t-value

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน พบว่า สมการมีค่า Coefficient of Multiple Determination (R^2) เท่ากับ 0.033 แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงของการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยเพศ (X_1) อายุ (X_2) สถานภาพ (X_3) ระดับการศึกษา (X_4) ตำแหน่งงาน (X_5) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (X_6) ได้ประมาณร้อยละ 3.30 ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 96.70 เป็นผลอันเนื่องมาจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสมการ โดยพิจารณาจาก F-value ปรากฏว่า สมการที่ประมาณการได้นี้สามารถใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 11)

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยเพศ พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ก็ไม่ส่งผลต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

ปัจจัยอายุ พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีอายุอยู่ในช่วงใด ก็ส่งผลต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ปัจจัยสถานภาพ พบว่า สถานภาพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีสถานภาพใด ก็ส่งผลต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ปัจจัยระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าจะสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีการศึกษาในระดับใด ก็ไม่ส่งผลต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

ปัจจัยตำแหน่งงาน พบว่า ตำแหน่งงาน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าจะสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีตำแหน่งงานใด ก็ไม่ส่งผลต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออธิบายได้ว่า ไม่ว่าจะสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเท่าใด ก็ไม่ส่งผลต่อการก่อกำเนิดนอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

ส่วนที่ 4 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นนอกระบบ

จากการรวบรวมข้อคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 56.02 ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุสำคัญที่ทำให้สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ต้องเป็นนอกระบบ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นนอกระบบได้จำนวน 214 ความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 12 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การ
ขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n = 214)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นหนี้ในระบบ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
1. รายได้ที่ได้รับในปัจจุบันน้อยเกินไปไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวในการใช้ชีวิตประจำวัน	77	35.00
2. ครอบครัวมีรายจ่ายจำเป็นหลายด้าน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลคนในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการดูแลบิดามารดา ค่าน้ำค่าไฟ ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าซ่อมแซมยานพาหนะ เป็นต้น	101	45.91
3. มีภาระหนี้สินที่ต้องจ่ายในแต่ละเดือนมาก เช่น ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ ค่าผ่อนบัตรเครดิต เป็นต้น	6	2.73
4. ต้องใช้เงินฉุกเฉิน จึงต้องกู้ยืมเงินกู้ในระบบ เพราะ รวดเร็ว ง่าย และไม่ต้องใช้เอกสาร	10	4.55
5. ต้องรับผิดชอบภาระดูแลครอบครัวเพียงคนเดียว ในบางครั้งรายได้ที่มีไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย	4	1.82
6. มีภาระหนี้สินสะสมหลายแห่งมานาน	10	4.55
7. เงินเดือนที่ได้รับในแต่ละเดือนถูกหักเพื่อชำระหนี้ก่อนข้างมาก จึงต้องกู้เงินในระบบมาใช้จ่ายหมุนเวียนในแต่ละเดือน	12	5.45

จากตารางที่ 12 พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มากที่สุดคือ ครอบครัวมีรายจ่ายจำเป็นหลายด้าน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลคนในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการดูแลบิดามารดา ค่าน้ำค่าไฟ ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าซ่อมแซมยานพาหนะ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 45.91 รองลงมาคือ รายได้ที่ได้รับในปัจจุบันน้อยเกินไปไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวในการใช้ชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และน้อยที่สุด คือ ต้องรับผิดชอบภาระดูแลครอบครัวเพียงคนเดียว ในบางครั้งรายได้ที่มีไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 1.82 ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 แนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ

จากการรวบรวมข้อคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 43.19 ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบได้จำนวน 170 ความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 13 แนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

(n = 214)

แนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
1. รัฐบาลควรจัดหาแหล่งเงินกู้ในระบบที่มีดอกเบี้ยต่ำเพื่อแก้ปัญหาหนี้เงินกู้นอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูงกว่า	31	18.24
2. สหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ โดยให้สมาชิกสหกรณ์ผ่อนชำระหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์	27	15.88
3. ต้องรู้จักวางแผนการเงินอย่างมีวินัย ตั้งอยู่บนความประหยัด ใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผลไม่ใช่จ่ายสิ้นเปลือง	69	40.59
4. ผ่อนชำระหนี้นอกระบบไปเรื่อย ๆ จนหมดหนี้	30	17.65
5. ควรให้เหลือเพียงสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งเดียว และรวมหนี้ทั้งหมดมาไว้แห่งเดียวกัน	7	4.12
6. ควรหารายได้เพิ่มเติม เช่น ทำงานพิเศษ	6	3.53

จากตารางที่ 13 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ มากที่สุดคือ ต้องรู้จักวางแผนการเงินอย่างมีวินัย ตั้งอยู่บนความประหยัด ใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผลไม่ใช่จ่ายสิ้นเปลือง คิดเป็นร้อยละ 40.59 รองลงมาคือ รัฐบาลควรจัดหาแหล่งเงินกู้ในระบบที่มีดอกเบี้ยต่ำเพื่อแก้ปัญหาหนี้เงินกู้นอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 18.24 และน้อยที่สุดคือ ควรให้เหลือเพียงสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งเดียว และรวมหนี้ทั้งหมดมาไว้แห่งเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 3.53 ตามลำดับ

ส่วนที่ 6 สหกรณ์มีส่วนในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบได้หรือไม่

6.1 จากการรวบรวมข้อคิดเห็นที่ว่า "สหกรณ์แก้ไขหนี้นอกระบบได้" จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็น "สหกรณ์มีส่วนในการแก้ไขหนี้นอกระบบได้" ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมและสรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 ความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ที่เห็นว่า "สหกรณ์แก้ปัญหาหนี้นอกระบบได้"

(n = 192)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
1. ให้สหกรณ์ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปชำระหนี้นอกระบบ	186	77.50
2. ให้สหกรณ์ขยายวงเงินกู้และขยายระยะเวลาการผ่อนชำระ เพื่อนำเงินกู้ไปชำระหนี้นอกระบบ	10	4.17
3. สหกรณ์ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์และส่งเสริมให้สมาชิกมีวินัยทางการเงิน	2	0.83
4. สหกรณ์ 05 ควรรวมหนี้ของสมาชิกที่มีอยู่กับสหกรณ์ 06 15 และ 27 ให้เหลือที่เดียว	42	17.50

จากตารางที่ 14 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีความคิดเห็นว่าเป็น "สหกรณ์แก้ไขหนี้นอกระบบได้" โดยสมาชิกสหกรณ์ที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ให้สหกรณ์ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปชำระหนี้นอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 77.50 รองลงมาคือ สหกรณ์ 05 ควรรวมหนี้ของสมาชิกที่มีอยู่กับสหกรณ์ 06 15 และ 27 ให้เหลือที่เดียว คิดเป็นร้อยละ 17.50 และน้อยที่สุด คือ สหกรณ์ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์และส่งเสริมให้สมาชิกมีวินัยทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 0.83 ตามลำดับ

6.2 จากการรวบรวมข้อคิดเห็นที่ว่า "สหกรณ์แก้ปัญหาหนี้นอกระบบไม่ได้" จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.35 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็น "สหกรณ์แก้ปัญหาหนี้นอกระบบไม่ได้" ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมและสรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 ความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 15 ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ที่เห็นว่า "สหกรณ์แก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบไม่ได้"

(n = 51)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
1. ถึงแม้ว่าสหกรณ์จะให้เงินกู้เพื่อนำไปชำระหนี้นอกระบบ แต่ถ้าสมาชิกไม่มีวินัยทางการเงิน ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้นอกระบบได้	17	32.69
2. ถ้าสหกรณ์ให้กู้ยืมเงินเพื่อไปชำระหนี้นอกระบบ สมาชิกสหกรณ์ก็ยังคงถูกหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้สหกรณ์ ก็อาจทำให้เงินไม่พอใช้และอาจหันไปกู้เงินนอกระบบอีก	22	42.31
3. การกู้ยืมเงินสหกรณ์ต้องมีผู้ค้ำประกันหลายคน และคงจะไม่มีคนมาค้ำประกันเงินกู้ให้	11	21.15
4. สหกรณ์ให้เงินกู้ตามความจำเป็นและเหมาะสม อีกทั้งยังมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคาร จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบได้	2	3.85

จากตารางที่ 15 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีความคิดเห็นว่า "สหกรณ์แก้ไขหนี้นอกระบบไม่ได้" โดยสมาชิกสหกรณ์ที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ถ้าสหกรณ์ให้กู้ยืมเงินเพื่อไปชำระหนี้นอกระบบ สมาชิกสหกรณ์ก็ยังคงถูกหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้สหกรณ์ ก็อาจทำให้เงินไม่พอใช้และอาจหันไปกู้เงินนอกระบบอีก คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือ ถึงแม้ว่าสหกรณ์จะให้เงินกู้เพื่อนำไปชำระหนี้นอกระบบ แต่ถ้าสมาชิกไม่มีวินัยทางการเงิน ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้นอกระบบได้ คิดเป็นร้อยละ 32.69 และน้อยที่สุดคือ สหกรณ์ให้เงินกู้ตามความจำเป็นและเหมาะสม อีกทั้งยังมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคาร จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบได้ คิดเป็นร้อยละ 3.85 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด” การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ข้างต้น ได้เลือกศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสมาชิก ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่มีรายได้และเป็นภาระต้องเลี้ยงดู

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด สรุปได้ดังนี้

1.1 เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 59.16 และเพศหญิง จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 40.84 ตามลำดับ

1.2 สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 56.81 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 และน้อยที่สุดคือ สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.54 ตามลำดับ

1.3 อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.13 รองลงมาคือ อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.23 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.35 ตามลำดับ

1.4 ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 60.47 และ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 39.53 ตามลำดับ

1.5 ตำแหน่งงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานพนักงานขับรถและเก็บค่าโดยสาร จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 87.43 รองลงมาคือ ตำแหน่งธุรการ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.21 และน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งงานอื่น ๆ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 ตามลำดับ

1.6 ระยะเวลาที่เป็นสมาชิก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่เป็นสมาชิก ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.89 รองลงมาคือ อายุ 6 - 10 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.96 และน้อยที่สุดคือ มีอายุมากกว่า 15 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.04 ตามลำดับ

1.7 รายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.51 รองลงมาคือ มีรายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.54 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้ต่อเดือน 40,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.09 ตามลำดับ

1.8 จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.29 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.27 และน้อยที่สุด คือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 3 คน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ตามลำดับ

2. ลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิก สรุปได้ดังนี้

2.1 ลักษณะสำคัญบางประการของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

2.1.1 การชอบเสี่ยงโชค พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบการเสี่ยงโชค จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.54 และไม่ชอบการเสี่ยงโชค จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.46 ตามลำดับ

2.1.2 ความถี่ในการสังสรรค์กับเพื่อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการสังสรรค์กับเพื่อนไม่บ่อย จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 85.08 และมีการสังสรรค์กับเพื่อนบ่อย จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.92 ตามลำดับ

2.1.3 ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.92 และมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 35.08 ตามลำดับ

3. ลักษณะการเป็นหนี้ของสมาชิก สรุปลงได้ดังนี้

3.1 การเป็นหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหนี้ จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 90.58 และไม่เป็นหนี้ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.42 ตามลำดับ

3.2 ประเภทการเป็นหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 43.19 รองลงมาคือ มีหนี้ในระบบ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.74 และน้อยที่สุดคือ มีหนี้นอกระบบ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.64 ตามลำดับ

3.3 กำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีกำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 73.23 และมีกำหนดเวลาในการชำระคืนเงินต้นทั้งหมด จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ตามลำดับ

3.4 การค้ำประกัน พบว่า หลักประกันการกู้เงินนอกระบบของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้บุคคลค้ำประกัน มากที่สุด จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.74 รองลงมา คือ ใช้บัตร ATM จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.98 และน้อยที่สุด คือ ใช้หลักทรัพย์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.12 ตามลำดับ

3.5 ภาระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ ($\bar{X} = 345,174.74$, S.D. = 419,214.28) มากกว่าเป็นหนี้นอกระบบ ($\bar{X} = 42,184.55$, S.D. = 85,183.19) โดยสรุปได้ดังนี้

3.5.1 หนี้ในระบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้ในระบบ มากที่สุด คือ มีภาระหนี้มากกว่า 445,000 บาท จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 รองลงมา คือ มีภาระหนี้ 50,001 - 220,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.13 และน้อยที่สุด คือ มีภาระหนี้ น้อยกว่า 50,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.28 ตามลำดับ

3.5.2 หนี้นอกระบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้นอกระบบ มากที่สุด คือ ไม่มีภาระหนี้ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 48.17 รองลงมา คือ มีภาระหนี้มากกว่า 40,000 บาท บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72 และน้อยที่สุด คือ มีภาระน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 ตามลำดับ

3.6 วัตถุประสงค์ของการกู้เงินนอกระบบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกู้เงินนอกระบบด้วย วัตถุประสงค์เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว มากที่สุด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 68.06 รองลงมาคือ เพื่อการศึกษาของบุตร จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 43.46 และน้อยที่สุด คือ วัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ เพื่อการอุปโภคบริโภค จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 ตามลำดับ

3.7 แหล่งเงินกู้นอกระบบที่เลือกใช้ พบว่า แหล่งเงินกู้นอกระบบที่เลือกใช้ มากที่สุดคือ นายทุนปล่อยเงินกู้ จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 รองลงมาคือ ญาติพี่น้อง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.21 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.71 ตามลำดับ

3.8 สาเหตุสำคัญที่เลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ พบว่า สาเหตุสำคัญที่เลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ มากที่สุดคือ สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ตลอดเวลา จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.95 รองลงมาคือ ไม่มีกำหนดเวลาการชำระคืนทั้งหมด จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.23 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 41.57 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาข้างทำให้ทราบอีกว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ต้องเป็นหนี้นอกระบบ มากที่สุด เกิดจากสาเหตุที่ครอบครัวของ

สมาชิกสหกรณ์ฯ มีรายจ่ายจำเป็นหลายด้าน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลคนในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการดูแลบิดามารดา ค่าน้ำค่าไฟ ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าซ่อมแซมยานพาหนะ เป็นต้น จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 45.91 รองลงมาคือ รายได้ที่ได้รับในปัจจุบันน้อยเกินไปไม่เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายในครอบครัวในการใช้ชีวิตประจำวัน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และน้อยที่สุด คือ ต้องรับผิดชอบภาระดูแลครอบครัวเพียงคนเดียว ในบางครั้งรายได้ที่มีไม่เพียงพอกับ ค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 1.82 ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบ

เมื่อนำเอาการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเข้ามาปรับใช้พบว่า มีตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ สถานภาพ และอายุ สามารถอธิบายความผันแปรของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ได้ร้อยละ 3.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ สถานภาพ และอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จึงสรุปได้ว่า ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มุ่งเน้นการปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ โดยยึดการพิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้ให้เป็นไปตามระเบียบการให้กู้ยืมเงินของสหกรณ์ฯ อาจยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพื่อมิให้สมาชิกสหกรณ์ฯ มีภาระหนี้สินมากเกินไป และสมาชิกสหกรณ์ฯ จะต้องถูกหักเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้จากเงินเดือนที่ได้รับแต่ละเดือน ซึ่งจะส่งผลให้รายได้ของสมาชิกสหกรณ์ฯ มีไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน จนจะทำให้สมาชิกสหกรณ์ฯ ต้องหันไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาใช้จ่าย กลายเป็นปัญหาหนี้สินและเป็นภาระต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกสหกรณ์ฯ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์แบบจำลองดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกสหกรณ์ฯ ต้องเป็นหนี้ในระบบมากที่สุด คือ ปัจจัย สถานภาพ และปัจจัยอายุ ของสมาชิกสหกรณ์ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกสหกรณ์ฯ ที่มีสถานภาพ สมรส และมีช่วงอายุ 31 - 40 ปี เนื่องจากเป็นช่วงชีวิตที่อยู่ระหว่างการสร้างครอบครัวและสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้มีความมั่นคง ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายหลัก ๆ ได้แก่ การซื้อหรือค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การซื้อหรือซ่อมแซมยานพาหนะ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลคนในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการดูแลบิดามารดา ค่าน้ำค่าไฟ เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ต้องดำเนินการก็คือ ในการพิจารณาอนุมัติวงเงินสินเชื่อให้แก่สมาชิก

สหกรณ์นั้น ควรให้ความสำคัญกับ สถานภาพ และอายุ ของสมาชิกสหกรณ์ฯ ด้วย และในการ อนุมัติวงเงินกู้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมตามความจำเป็นของสมาชิก แต่ละคนในการนำเงินกู้ไปใช้ รวมถึงควรมีมาตรการในการควบคุมการใช้จ่ายเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วย อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านสินเชื่อของ สหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เกิดผลประโยชน์นอกวงแก่สมาชิกสหกรณ์ในเรื่องการมี คุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเข้มแข็งทางการเงินอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีผลการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุ เป้าประสงค์ตามอุดมการณ์สหกรณ์จึงจะนับว่าเป็นสหกรณ์ที่เติบโตอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

3. เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการเป็นนี้นอกระบบเกิดจากการที่ครอบครัวของสมาชิก สหกรณ์ฯ มีรายจ่ายจำเป็นหลายด้าน รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ต้องรับผิดชอบภาระดูแล ครอบครัวเพียงคนเดียว และจากการวิเคราะห์แบบจำลองสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ สถานภาพสมรส และอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับนี้นอกระบบของสมาชิกอย่างมี นัยสำคัญ

เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ควรจัดทำโดยแก้ไขปัญหานี้นอก ระบบและส่งเสริมอาชีพรอง ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย และเพิ่มรายได้ของสมาชิก อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าว ควรแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มๆ ตามสภาพการสมรส และอายุ

อย่างไรก็ตาม สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่มีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ว่า "สหกรณ์มีส่วนในการแก้ไขนี้นอกระบบได้" โดยพบว่า สมาชิกสหกรณ์ฯ เสนอความคิดเห็น ให้สหกรณ์ปล่อยเงินกู้ออกเบียดำ เพื่อนำไปชำระนี้นอกระบบ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.50 รองลงมาคือ สหกรณ์ 05 ควรรวมหนี้ของสมาชิกที่มีอยู่กับสหกรณ์ 06 15 และ 27 ให้เหลือที่เดียว คิดเป็นร้อยละ 17.50 และน้อยที่สุด คือ สหกรณ์ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์และ ส่งเสริมให้สมาชิกมีวินัยทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 0.83 ตามลำดับ

ในขณะที่มีสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.35 มีความคิดเห็นว่า "สหกรณ์แก้ปัญหานี้นอกระบบไม่ได้" โดยได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าสหกรณ์ให้กู้ยืมเงินเพื่อไปชำระหนี้้นอกระบบ สมาชิกสหกรณ์ก็ยังคงถูกหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้สหกรณ์ ก็อาจทำให้เงินไม่พอใช้และอาจหันไปกู้เงินนอกระบบอีก มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือ ถึงแม้ว่าสหกรณ์จะให้เงินกู้เพื่อนำไปชำระหนี้้นอกระบบ แต่ถ้าสมาชิกไม่มีวินัยทางการเงิน ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้นอกระบบได้ คิดเป็นร้อยละ 32.69 และน้อยที่สุด คือ สหกรณ์ให้เงินกู้ตามความจำเป็นและเหมาะสม อีกทั้งยังมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคาร จึงไม่สามารถแก้ปัญหานี้นอกระบบได้ คิดเป็นร้อยละ 3.85 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด” พบว่า เมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้นอกระบบ นั่นก็คือ ปัจจัยข้อมูลทั่วไป ได้แก่ สถานภาพ และอายุ แล้ว สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ก็จะสามารถมีส่วนในการแก้ไขหนี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญต่อสาเหตุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ดังนี้

1. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สถานภาพ และอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ฉะนั้น การที่สหกรณ์มีส่วนในการแก้ไขหนี้นอกระบบได้นั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยสถานภาพ และปัจจัยอายุ ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ซึ่งจะช่วยให้สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด สามารถแก้ไขหนี้นอกระบบได้ อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ของสหกรณ์

2. การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมตามความจำเป็นของสมาชิกแต่ละคนในการนำเงินกู้ไปใช้ รวมถึง

ควรมีมาตรการในการควบคุมการใช้เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการกู้ด้วย อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เกิดผลประโยชน์นอกเขตแก่สมาชิกสหกรณ์ในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกสหกรณ์ฯ มีความเข้มแข็งทางการเงินอย่างแท้จริง

3. ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมตามความจำเป็นของสมาชิกแต่ละคนในการนำเงินกู้ไปใช้ รวมถึงควรมีมาตรการในการควบคุมการใช้เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วย อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เกิดผลประโยชน์นอกเขตแก่สมาชิกสหกรณ์ในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเข้มแข็งทางการเงินอย่างแท้จริงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมตามความจำเป็นของสมาชิกแต่ละคนในการนำเงินกู้ไปใช้ รวมถึงควรมีมาตรการในการควบคุมการใช้เงินกู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วย อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เกิดผลประโยชน์นอกเขตแก่สมาชิกสหกรณ์ในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความเข้มแข็งทางการเงินอย่างแท้จริง

4. ผู้บริหารและฝ่ายจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ควรให้ความสำคัญกับสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเป็นหนี้นอกระบบ เพื่อทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของการเป็นหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ฯ เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการมีส่วนในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

5. สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ควรมีการทบทวนและแก้ไขระเบียบการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกสหกรณ์ฯ เช่น ควรมีกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ ที่ประสบปัญหาทางการเงิน เป็นต้น

6. ควรมีการให้ความรู้ด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพให้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ โดยให้มีการดำเนินงานควบคู่กับมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกสหกรณ์ฯ เนื่องจากการกู้ยืมเงินมิใช่หนทางในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินเพียงทางเดียว

7. การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของคณะกรรมการฯ ควรให้ความสำคัญต่อวงเงินที่อนุมัติโดยตั้งอยู่บนความเหมาะสม ความเพียงพอ และความจำเป็นต่อการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกหันไปพึ่งพิงเงินกู้นอกระบบเนื่องจากรับการอนุมัติวงเงินสินเชื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน และไม่อนุมัติวงเงินสินเชื่อที่มากเกินไปเกินความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ฯ ซึ่งจะทำให้สมาชิกถูกหักเงินต้นและดอกเบี้ยในแต่ละเดือนมากเกินไป จนเหลือเงินเดือนไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายที่จำเป็น และหันไปกู้เงินนอกระบบอีก

8. เจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ควรปฏิบัติงานในเชิงรุก เช่น มีการเข้าตรวจเยี่ยมสมาชิกสหกรณ์ฯ ที่ยื่นขอเงิน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์วงเงินสินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ฯ อย่างเหมาะสมตามความจำเป็น

9. ควรกำหนดมาตรการควบคุมการเบิกจ่ายเงินสินเชื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การกู้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการนำเงินกู้ที่ได้รับไปใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะทำให้สมาชิกสหกรณ์ฯ มีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นโดยไม่จำเป็น แล้วหันไปกู้เงินนอกระบบอีก

สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้นอกระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้ผู้ที่จะทำการศึกษารั้งต่อไป ควรศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก อันจะได้รับการคำตอบที่ดีและเป็นประโยชน์ในอนาคต

นอกจากนี้เพื่อยืนยันผลการศึกษาศึกษาควรทำการศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้กับสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

จริยา ภัทรธรรานนท์. 2546. ปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ. ปัญหาพิเศษรัฐ
ประศาสนศาสตร์สนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา

ชูชาติ คงครองธรรม. 2552. รายงานการวิจัย โครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี้
นอกระบบศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
(สนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำริ เฉลิมวงศ์. 2548. รายงานการวิจัยโครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี้
นอกระบบศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
(สนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถวิล ดีประเสริฐ. 2528. วิชาสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร : สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

นคร มานิม. 2554. รายงานการวิจัยโครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี้
นอกระบบศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
(สนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นภดล ปกรณ์นิมิตดี. 2554. รายงานการวิจัย โครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี้
นอกระบบ ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
(สนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความวิชาการ. ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ. (กันยายน 2559).

จาก <http://www.parliament.go.th>

ประสิทธิ์ ฝาสุก. 2550. ปัญหาหนี้นอกระบบภาคประชาชน ศึกษากรณีประชาชนในเขตอำเภอพนัส
นิคม จังหวัดชลบุรี

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. 2547:2. รายงานการวิจัยโครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหา
 หนี้นอกระบบศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
 (ศนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤกษ์ เถาถวิล. 2543. วิเคราะห์สาเหตุในการเป็นหนี้สินของเกษตรกรใน “ค้ำไถกับโซ่ตรวน”

มัทนี สุจาศรี. 2550. ปัจจัยที่สนับสนุนการกู้ยืมเงินนอกระบบของประชากรในเขตเทศบาลตำบลชมพู
 อ. สารภี จ. เชียงใหม่

ยิ่งศักดิ์ มาลีวัตร. 2549: 6. รายงานการวิจัย โครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี
 นอกระบบ ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
 (ศนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ละม่อม บุญศรี. 2550. สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กู้เงินนอกระบบ ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าบุญมี กิ่ง
 อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

วัชรศรี ลีละวัฒน์และคณะ, 2552:2. รายงานการวิจัย โครงการศึกษาพัฒนานโยบายการยุติธรรมเพื่อ
 แก้ปัญหาหนี้นอกระบบศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
 กระทรวงยุติธรรม (ศนธ.ยธ.) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

SAVINGS AND CREDIT COOPERATIVE OF BMTA CO. LTD.

สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ดำเนินกิจการก้าวเข้าสู่ปีที่ 37 มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรให้เป็นสถาบันการเงินที่มีความมั่นคง สร้างมาตรฐานการบริการที่ดีให้กับสมาชิก โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ ซึ่งรอบหลายปีที่ผ่านมาสหกรณ์ได้มีการพัฒนาการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความเข้มแข็งของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีความโปร่งใสค้ำประกันผลประโยชน์ตอบแทน และสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่สมาชิกพึงได้รับ เพื่อให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยึดหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นสหกรณ์ชั้นนำที่มั่นคง บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการออมทรัพย์ พร้อมมาตรฐานการให้บริการ ส่งเสริมสวัสดิการเพื่อมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิก และมอบผลตอบแทนสูงสุดแก่สมาชิก โดยรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมการออมของสมาชิก และความสามารถในการบริหารการเงินของสหกรณ์
2. จัดสวัสดิการที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิก และ มุ่งเน้นการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกโดยส่วนรวม
3. บริหารการจัดการด้วยความมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกที่พึงได้รับ

ประวัติ

สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ชื่อย่อ สอ.ขสมก. รหัส 05 ได้รับอนุญาตจดทะเบียนจาก นายทะเบียนสหกรณ์ ที่ กพธ.58/2523 ออกให้ ณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2523

เปิดดำเนินการครั้งแรกที่ตึกนายเลิศ ชั้น 4 (ประตูน้ำ) ซึ่งในขณะนั้น ได้ใช้พนักงานธนาคารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ทำงานให้ โดยมี นายบรรยง คุโรวาท เป็นประธานกรรมการ ต่อมาจึงได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ที่ตึกสำนักงานสำนักงานใหญ่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ชั้น 6 ถนนเทียมร่วมมิตรตัดใหม่ สามารถทำผลกำไรเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และในปี 2544 สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ได้จัดซื้ออาคารสำนักงาน 3 ชั้น ตั้งอยู่เลขที่ 1527 หมู่บ้านทาวน์อินทาวน์ ซอย 3/1 ถนนศรีวิภา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ใช้เป็นสำนักงานใหญ่ โดยมีการขยายสาขาค่าง ๆ ดังนี้

- สาขาสวนสยาม
- สาขาพระราม 2
- สาขาสำโรง
- สาขารังสิต

โดยการเปิดสาขาค่าง ๆ นั้น วัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกที่ทำงานอยู่ตามเขตต่าง ๆ ให้ได้รับความสะดวกในการเดินทางเพื่อติดต่อขอรับบริการจากสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ได้ดียิ่งขึ้น

ในด้านสวัสดิการ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ มีศูนย์สัมมนา ตั้งอยู่ที่ อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้สมาชิกได้ใช้บริการเพื่อการประชุม สัมมนา และพักผ่อน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด และสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ จะพัฒนาการดำเนินงานเพื่อคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ในระบบของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระด้วยตนเอง โครงการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้นจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง
กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บหน้าข้อที่ต้องการตอบเพียงข้อเดียว ยกเว้นข้อที่ระบุว่าให้ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสมาชิก

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. สถานภาพ

( ) โสด ( ) สมรส ( ) หย่าร้าง
( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. อายุ

( ) ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ( ) 31 – 40 ปี ( ) 41 - 50 ปี
( ) 51 – 60 ปี ( ) มากกว่า 60 ปี

4. ระดับการศึกษา

( ) ต่ำกว่าม.6 ( ) ม.6/ปวช. ( ) ปวส./อนุปริญญา
( ) ปริญญาตรี ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ตำแหน่งงาน

- ( ) พนักงานธุรการ   ( ) พนักงานเก็บค่าโดยสาร   ( ) พนักงานขับรถ
( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ระยะเวลาที่เป็นสมาชิก

- ( ) ไม่เกิน 5 ปี   ( ) 6- 10 ปี   ( ) 11 - 15 ปี
( ) มากกว่า 15 ปี

7. รายได้ (เงินเดือน,ค่าล่วงเวลา, อื่นๆ) เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิก

- ( ) 5,000 - 10,000 บาท   ( ) 10,001 - 15,000 บาท   ( ) 15,001 - 20,000 บาท
( ) 20,001 - 25,000 บาท   ( ) 25,001 - 30,000 บาท   ( ) 30,001 - 35,000 บาท
( ) 35,001 - 40,000 บาท   ( ) 40,001 - 45,000 บาท   ( ) 45,001 - 50,000 บาท
( ) มากกว่า 50,000 บาท

8. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ยังไม่มีรายได้ และเป็นภาระต้องเลี้ยงดู

- ( ) 1 คน   ( ) 2 คน   ( ) 3 คน   ( ) มากกว่า 3 คน

9. ท่านชอบการเสี่ยงโชคหรือไม่

- ( ) ชอบ   ( ) ไม่ชอบ

10. ท่านมีการสังสรรค์กับเพื่อนบ่อยหรือไม่ ( ) บ่อย   ( ) ไม่บ่อย

- ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. โดยภาพรวมรายได้ของท่านเพียงพอสำหรับรายจ่ายหรือไม่

- ( ) เพียงพอ   ( ) ไม่เพียงพอ

● การค้าประกัน

- ( ) ใช้บุคคลค้าประกัน   ( ) ใช้หลักทรัพย์   ( ) ใช้บัตร ATM
 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

14. แหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบที่ท่านเลือกใช้

- ( ) ธุรกิจเงินกู้ยืมนอกระบบ   ( ) นายทุนปล่อยเงินกู้   ( ) เพื่อน
 ( ) ญาติพี่น้อง   ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. สาเหตุสำคัญที่ท่านเลือกกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ

- ( ) สะดวกรวดเร็วและเข้าถึงได้ตลอดเวลา   ( ) ไม่ต้องใช้เอกสารประกอบ
 ( ) ไม่ต้องใช้บุคคลค้าประกัน   ( ) ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน
 ( ) ไม่มีกำหนดเวลาการชำระคืนทั้งหมด   ( ) ไม่สามารถกู้จากที่อื่นได้
 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

16. โปรดระบุสาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านต้องเป็นหนี้นอกระบบ

.....
 .....

17. ท่านมีแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบของท่านอย่างไร

.....
 .....
 .....
 .....

18. ท่านคิดว่าสหกรณ์จะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบได้หรือไม่

( ) ได้ โดย

.....
.....

( ) ไม่ได้ เนื่องจาก

.....
.....